

(N^r 6.)

BELGISCHE SENAAT.

ZITTIJD 1892-1893.

COMMISSIE TOT HERZIENING DER GRONDWET.

Inlichtingen over de inrichting der evenredige vertegenwoordiging in de verschillende landen waar dat kiesstelsel bestaat.

MINISTERIE

VAN

BUITENLANDSCHE ZAKEN.

Brussel, den 26 September 1892.

AFD. C⁴. — N^r 25642.

Den Heere Minister van Binnenlandsche Zaken en openbaar Onderwijs.

HEER MINISTER,

Gevolg gevende aan uwe brieven van 31 Augustus en 20 September laatstleden, Bestuur voor provinciale en gemeentezaken, 2^e afdeeling, n^r 48305, heb ik de eer u de volgende oorkonden betreffende de inrichting der evenredige vertegenwoordiging in de verschillende kantons van den Zwitserschen Bond over te maken :

A) Kanton Neuenburg.

- 1° Memorie van toelichting tot staving van het wetsontwerp over de verkiezing van afgevaardigden bij den Hoogeren Raad. (Kieshervoming);
- 2° Verslag der Commissie tot herziening der kieswet voor den Hoogeren Raad der Republiek en des kantons Neuenburg;
- 3° Wet op de verkiezingen en de wijze van stemmen, van 28 October 1891;

- 4° Decreet van 27 Februari 1892, tot versmelting der kiescolleges van Dombresson en Boudevilliers (wijziging der tabel, bij de voorgaande wet gevoegd).

B) Kanton Ticino.

Wet over de verkiezingen tot de Grondwetgevende Kamer, volgens het stelsel der evenredige vertegenwoordiging (5 December 1890).

Onze legatie te Bern zal mij eerlang de Grondwet van Ticino bezorgen, waarover het « Volksreferendum » nog uitspraak moet doen.

C) Kanton Geneve.

De door de Commissie gewijzigde tekst van het ontwerp van inrichtingswet, door den Staatsraad van Geneve aangeboden voor het in voege brengen der verkiezing van afgevaardigden bij den Hoogeren Raad, volgens het evenredig stelsel.

Dat ontwerp, door den Staatsraad voorbereid tengevolge der volksstemming die den 7ⁿ Augustus laatstleden de herziening van artikelen 37 en 38 der kantonale Grondwet goedkeurde, werd den 3ⁿ dezer maand door den Hoogeren Raad aangenomen, maar is nog niet ambtelijk afgekondigd. De hierbijgevoegde tekst, uit een Geneefsch blad overgenomen, gaat gepaard met verschillende oordeelvellingen der drukpers en 't verslag over de beraadslagingen in het Parlement.

Insgelijks zult gij, Heer Minister, hierbij den tekst aantreffen van de verschillende Italiaansche kieswetten, van 22ⁿ Januari 1882, 5ⁿ Mei 1891 en 28ⁿ Juni 1892. Het stelsel der wet van 1882 was de stemming over eene gansche lijst, verzacht door de toepassing, in zekere mate, van de evenredige vertegenwoordiging (zie art. 65).

De wet van 1891 voerde de stemming over eenen enkelen naam in en deed uit de Italiaansche wetten alle spoor dier bijzondere wijze van stemmen verdwijnen.

De wet van 28ⁿ Juni laatstleden voerde slechts eenige nieuwe bepalingen in, betreffende de handelwijze bij verkiezingen.

Volgens het verslag, door den heer de Smedt in zitting der Kamer van Volksvertegenwoordigers van 24ⁿ Januari 1888 overgelegd (*Documents parlementaires* n° 78), zou er ook evenredige vertegenwoordiging bestaan in Denemark, Engeland, Spanje, Portugal, Brazilië, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, de Argentijnsche Republiek en verschillende Engelsche koloniën.

Aan de hoofden van gezantschappen, bij gemelde landen gevolmachtigd, heb ik de wetsbepalingen opgegeven welke 't bureel voor vreemde wetgeving, in mijn departement ingericht, betreffende het kiesstelsel dier landen bezit. Ik heb ze gelast te onderzoeken of die bepalingen thans nog van kracht zijn, en mij in voorkomend geval den tekst te bezorgen van alle andere maatregelen die men wellicht genomen heeft aangaande de wijze van stemming waarmede wij ons onledig houden.

Ziehier, Heer Minister, de inlichtingen die ik reeds heb verkregen van onze legatiën te Londen, Lissabon en Madrid :

1° *Engeland*. Evenredige vertegenwoordiging bestaat enkel voor de verkiezing van school-comiteiten (school boards), krachtens de « Elementary Education Act 1870 ».

2° *Portugal*. 't Is de kieswet van 21 Mei 1884, die de evenredige vertegenwoordiging tot stand bracht. Tot hiertoe onderging zij geene de minste wijziging.

Het door haar gehuldigd stelsel van stemming werd door de wet van 17 Juli 1885 (art. 181), uitgestrekt tot de verkiezingen voor den stedelijken raad van Lissabon.

Het Bestuurswetboek van 17 Juli 1886 (art. 318) bepaalt denzelfden regel voor de bestuursrechtbanken, in de provincie-hoofdplaatsen ingesteld; doch die rechtbanken werden onlangs afgeschaft.

3° *Spanje*. Voor de verkiezing der afgevaardigden bij de Cortes, neemt artikel 22 der wet van 26 Juni 1890 in zekere mate evenredige vertegenwoordiging aan. Een koninklijk decreet van November zelfde jaar strekte de bepalingen van dat artikel uit tot de provinciale en plaatselijke verkiezingen.

Het antwoord onzer agenten te Washington, Rio de Janeiro, Buenos-Ayres en Kopenhagen, alsmede dat van onzen gezant te Londen, wat de Engelsche koloniën betreft, heb ik nog niet ontvangen. Nochtans, Heer Minister, houdt het bureel voor vreemde wetgeving van nu af ter beschikking der ambtenaars van Uw departement, die gij met een onderzoek in de lokalen mijns bestuurs zoudt gelasten, behalve den tekst der hierboven vermelde Engelsche, Portugeesche en Spaansche wetten, de volgende kieswetten, die insgelijks bepalingen over evenredige vertegenwoordiging bevatten en waaromtrent ik ongetwijfeld eerlang de aan onze legatiën gevraagde aanvullende inlichtingen zal verkrijgen:

1° *Denemark*. Grondwet van 28 Juli 1866 en kieswet van 12 Juli 1867;

2° *Kaap de Goede-Hoop*. Grondwet van 1 Juli 1852;

3° *Brazilië*. Keizerlijk decreet, n° 2675, van 20 oktober 1875;

4° *Vereenigde-Staten*:

a) *Herziene* Grondwet van Pennsylvanië, 1885, artikelen 98, 99 en 100, bevattende den hoofdinhoud der wetten van 4 Maart 1870, 2 Juni 1871 en 28 Maart 1873, waarbij de evenredige vertegenwoordiging in gemelden Staat ingericht en vervolgens afgeschaft werd;

b) *Illinois*. Artikelen 7 en 8 der Grondwet van 1870;

c) *Californië*. Grondwet van 1879 (art. 4, afd. VI).

5° *Argentijnsche Republiek*. Grondwet van den Staat Buenos-Ayres, van 29 November 1873 (art. 47 tot 60).

De Minister van Buitenlandsche Zaken ad-interim,

(Ond.) A. BEERNAERT.

ZWITSERLAND.

Kanton Neuenburg.

UITTREKSEL UIT DE MEMORIE VAN TOELICHTING TOT STAVING VAN HET ONTWERP VAN WET OP DE VERKIEZING VAN AFGEVAARDIGDEN BIJ DEN HOOGGEREN RAAD (KIESHERVORMING).

Wij zullen zoo bondig mogelijk de redenen ontwikkelen die het voorstel hebben doen ontstaan dat wij de eer hebben u aan te bieden :

1. De werking van het algemeen stemrecht, zooals overigens alle menschelijke instellingen, kan verbeterd worden ; voorzeker is het thans niet wat het zou moeten zijn, wat het binnen twintig of vijftig jaar zal wezen ; het huidige stelsel (één meer dan de meerderheid der stemmenden) mag dus niet beschouwd worden als een onveranderlijk dogma en de hoogste uitdrukking der volmaaktheid ; dat ware de loochening der vooruitgangswet ! Bijgevolg moeten wij trachten die werking te verbeteren, haar steeds meer de waarde te geven van een precisiewerktuig, niet dat het ooit, denken wij, kan werken met de strenge juistheid van eenen chronometer of van eenen slinger, dienende om al de bewegingen der openbare denkwijze te meten, maar evenwel derwijze dat men zoo nauwkeurig mogelijk de betrekkelijke macht van meerderheid en minderheid kunne nagaan en berekenen welk aandeel in de volksvertegenwoordiging aan beiden toekomt.

2. Het denkbeeld der evenredige vertegenwoordiging is een innerlijk rechtvaardig denkbeeld en men moet het derhalve trachten te verwezenlijken, voor zooveel het kan toegepast worden bij middel van een eenvoudig en weinig ingewikkeld stelsel.

Immers, zoo het rechtvaardig is dat de volksstemming aan de meerderheid van het kiezerskorps immer de meerderheid in de vergadering van volksvertegenwoordigers verzekert, even rechtvaardig is het dat de minderheid, zij worde samengesteld door eene enkele groep of door verschillende groepen, haar aandeel in de vertegenwoordiging hebbe en niet van alle vertegenwoordigers beroofd zij.

Zoo het billijk is het meerendeel der plaatsen, het bestuur van 's lands zaken en de uitoefening van het gezag toe te kennen aan de wezenlijke meerderheid, zooals zij uit de stemming blijkt, het is niet noodig en 't ware onrechtvaardig daarom de minderheid uit te sluiten en het recht van den kiezer die tot de minderheid behoort te niet te doen, door hem iedere vertegenwoordiging te onthouden. Volgens ons, moet het recht der meerderheid niet uitloopen op dit uiterst gevolg dat het recht der minderheid, hoe onaanzienlijk of aanzienlijk zij ook weze, weggecijferd en opgeofferd worde. Dat gevolg schijnt vooral weinig billijk en weinig rechtvaardig wanneer de tegenover elkander staande partijen nagenoeg even sterk zijn en de zegepraal der meerderheid, met uitsluiting der minderheid, slechts van de verplaatsing eeniger stemmen afhangt, zooals soms gebeurt. Is het niet beter aan die minderheid haar aandeel in de vertegen-

woordiging te geven, dan er haar van te berooven en ze aldus te beletten hare denkbeelden in het Parlement uit te drukken, haargeene andere keus overlatende dan ze op soms hevige wijze buiten de wetgevende vergadering te uiten?

Ook denken wij dat we, met het oog op rechtvaardigheid en waarheid bij verkiezingen, eene betere inrichting van het algemeen stemrecht moeten zoeken, een stelsel dat niet aan de meerderheid alles, aan de minderheid niets geeft, dat voor 's lands vertegenwoordiging rekening houdt met tegenovergestelde meeningen en partijen, dat aan de meerderheid evenals aan de minderheid een, binnen de palen van het mogelijke, met hare wederzijdsche getalsterkte evenredig cijfer van vertegenwoordigers toekent, zoodat de verhouding van de meerderheid tot de minderheid in den Hooger Raad weze wat zij in het volk is; een stelsel hetwelk niet toelaat dat de minderheid opgeofferd worde aan het beginsel van volstreckte meerderheid. Met dergelijk stelsel zullen wij meer dan thans eene echt parlementaire inrichting en een wezenlijk algemeen stemrecht hebben, want het algemeen stemrecht zal eerst dan waarlijk zijnen naam verdienen wanneer er eene nationale vertegenwoordiging uit ontstaat, die zoo nauwkeurig en getrouw mogelijk het volk weerspiegelt in zijne hoofdbestanddeelen, in zijne meerderheid en in zijne minderheid!

3. Niet alleen vergen rechtvaardigheid en waarheid zulks, maar wij denken dat dit moet gebeuren in 't belang der democratie en harer toekomst, en dat de staatkundige rede ons moet aanzetten om eene grens te bepalen voor het beginsel van volkstreckte meerderheid, ten einde te beletten dat de meerderheid brutaal zegeviere en de minderheid gansch uitgesloten worde.

Immers, zoo in eene goed begrepen democratische inrichting de stemming altijd eene parlementaire meerderheid dient tot stand te brengen die gelast wordt met het staatkundig bestuur des lands, met de uitoefening en de verantwoordelijkheid van het gezag, evenzeer is het noodig dat zij steeds tegenover zich eene minderheid hebbe om toezicht uit te oefenen en tot evenwicht te dienen. Het bestaan eener ernstige minderheid in iedere vergadering en de daaruit voortspruitende tegenspraak zijn een noodzakelijk behoedmiddel tegen medeslependen hartstocht en verwekken den geest van gematigdheid die de grootste kracht van een parlement uitmaakt. Wil de democratie leven en voortduren, immer meer ordelijk, vreedzaam en bestendig worden, dan mag zij de grondbeginselen waarop zij berust niet tot het uiterste drijven, moet zij ze gelukkig weten te temperen, er zekere palen aan te stellen en zich alle onmatige toepassing dier beginselen onzeggen. Wil men de veren overspannen, dan breken zij: men mag het beginsel van het getal, den grondslag voor volkstemming, niet overdrijven; 't is genoeg dat de meerderheid wel degelijk meester over 's lands zaken weze, dat zij wel degelijk de wetgevende en uitvoerende macht hebbe, dat niets haar verhindere de haar eigene en noodzakelijke werking uit te oefenen, zonder als 't ware een kiesmonopolie in 't leven te roepen, een kiesvoorrecht te haren voordeele, door de minderheid te beletten een aandeel in de vertegenwoordiging te hebben en vaak te verhinderen dat een enkele harer kandidaten verkozen worde. Dat is nutteloos, ja gevaarlijk; het stelt de democratie bloot aan schokken en stuip-

trekkingen die de stevigheid harer instellingen mochten verminderen en aan hare waarde doen twijfelen; op den duur verbittert en vergalt zulks de overwonnen minderheid; het zet ze aan ófwel tot onthouding en eene jammerlijke roerloosheid, ófwel tot buitensporigheden die openbare orde en algemeen stemrecht in gevaar kunnen brengen.

Wij allen, zijn reeds te zeer geneigd tot uitsluiting, tot verstooting van hen die anders denken dan wij, die eene andere zienswijze, eene andere geaardheid dan de onze hebben; dus moeten wij zulke geestesgesteldheid, die moeilijk tegenstand duldt, geene tegenspraak lijdt en alle politiek tot het uiterste wil drijven, door onze wetten trachten te verbeteren of te verzachten. Het zal een heilzaam hulpmiddel tegen die strekking zijn aan de minderheid altijd hare plaats naast de parlementaire meerderheid te verzekeren. Op die wijze zal de democratie wezenlijk de vertegenwoordigende volksheerschappij zijn, vermits volksheerschappij beteekent gelijkheid voor alle burgers in 's lands vertegenwoordiging, evenwicht in 's lands instellingen. Op die wijze zal men aan de democratie niet meer mogen verwijten dat zij de regeering eener uitsluitend vertegenwoordigde meerderheid van het volk is; 't zal de regeering zijn van het volk door gansch het volk gelijkelyk vertegenwoordigd. Dan zal het algemeen stemrecht niet meer die schielijke en hevige golvingen hebben, welke vaak eene tegenovergestelde richting er aan geven en 't gevaar opleveren soms naar demagogie mede te slepen; 't zal een regelmatiger rijdend ruiters wezen, die noch te veel rechts, noch te veel links zal overhellen, en zonder onverwachte zijsprongen, den besten weg voor toekomst en vooruitgang volgen zal!

Daardoor zullen wij in de op algemeen stemrecht berustende democratie het beginsel van tegenwicht of evenwicht der maatschappelijke krachten invoeren, welke iedere inrichting die leven en duren wil dringend noodig heeft en in zichzelf vinden moet, door de minderheid toe te laten aan 's lands vertegenwoordiging in verhouding tot hare getalsterkte en zedelijke kracht bij te dragen, en des te meer te gelden naarmate zij geleerd, verlicht, harer waardigheid en plichten bewust zal wezen en de rechten der meerderheid eerbiedigen zal. Zoodoende zullen wij in de vertegenwoordigende democratie het recht van den zwakkere vrijwaren, doordien wij dat van den sterkere beperken en de macht des getals temperen.

Vast gelooven wij dat dergelijke maatregel van belang is voor onze volksinstellingen, haren duur, hare bestendigheid en hare toekomst; dat hij voor het algemeen stemrecht een nieuw tijdvak openen zal, waardig van zijn zegevierend tijdvak van rijpheid, en dat wij er aldus zullen toe geraken om de volksheerschappij, die concrete heerschappij welke aan ieder volk toekomt, zich tot hiertoe maar lucht gaf door de volstreckte macht van het getal, te doen overeenstemmen met de ideale heerschappij van recht en rede, welke wil dat de sterkere, om rechtvaardig te wezen, den zwakkere eerbiedige; dat het groot getal het klein getal eerbiedige en dat, zoo het volk eeuwig verdeeld moet zijn in meerderheid en minderheid, meerderheid en minderheid ieder eene verzekerde plaats bekleeden in het vertegenwoordigend lichaam, evenals zij hunne plaats in het kiezerskorps hebben.

4. De toepassing van een evenredig kiesstelsel zal, denken wij, een einde maken aan die ongezone en onzedelijke samenspanningen, welke iederen

stond in den kiesstrijd voorkomen en voor gevolg hebben dat kiezers die met elkaar hoegenaamd niet staatkundig verwant zijn en volstrekt geene gemeenschappelijke denkbeelden hebben, wier strekkingen integendeel strijdig, wier gevoelens onvereinigbaar zijn, toch samenspannen met het oog op eenen gunstigen uitslag en om eenen gezamenlijken tegenstrever te verslaan. In plaats van een beredeneerd verbond voor het welslagen van een gemeenschappelijk denkbeeld, voor de zegepraal derzelfde overtuiging, derzelfde beginselen, van hetzelfde programma, ziet men een verbond ontstaan tegen alle zedelijkheid, een verbond spijs afkeer en vijandschap. Niets is onredelijker, niets is minder stichtend dan dat volkomen ongelijke mannen en partijen, in vijandschap op 't gebied van beginselen, elkaar verdenkend en elkaar maar helpend om te overwinnen, met het inzicht om onmiddellijk nadien te scheiden en elkaar den voet te lichten,—zwijgend naast elkaar optrekken, onder het wachtwoord van comiteiten, hunne vlag verbergende, hunne kleur verloochenende bij de oneerlijke samenkoppeling eener dubbelzinnige lijst! Wij weten wel dat het niet zonder inwendigen strijd, zonder een zeker gevoel van walg en beschaamdheid is, dat men tot dergelijke verbintenissen besluit; wij weten wel dat dergelijke samenspanningen vanzelf in duigen vallen, meesttijds voor de partijen die er zich aan wagen enkel vernedering en verkleining nalatende; doch niettegenstaande dat, zien wij de minderheid van dat middel gebruik en misbruik maken, terwijl zij de tegenwoordige werking van het algemeen stemrecht en de ontoereikendheid er van als verontschuldiging inroept.

Verzekert men eene plaats aan iedere minderheid, dan maakt men voorzeker alle samenspanning nutteloos, want daar iedere partij verzekerd is van niet weggecijferd te worden, zal zij naar de stembus gaan met de krachten waarover zij beschikt, met eene vrank afgeteekende politiek, met een goed bekend gemaakt programma, met ontplooiide vlag, en men zal niet meer dien kieshutsepot zien tot stand komen, welken alle eerlijke lieden betreuren en veroordeelen. Er zal orde wezen in plaats van verwarring, waarheid in plaats van logen!

Maar, zal men zeggen, als samenspanning uit de verkiezingen wordt verbannen, dan zal zij in den Hooger Raad tot stand komen. Dat denken we niet; overigens zal zij, indien zij in den Hooger Raad voorkomt, zooals nu reeds het geval kan wezen, van eenen anderen aard zijn: 't zal geene samenspanning zijn om eenen gezamenlijken tegenstrever te verslaan, maar wel eene beredeneerde overeenstemming, die zich zal uiten in eene bepaalde stemming om een gezamenlijk denkbeeld te doen zegevieren of om een wetsontwerp of een in beraadslaging zijnde wetsartikel te verwerpen.

Bijgevolg hebben wij onze keus gevestigd op het stelsel dat thans erkend is als van aard zijnde om het best de oprechte vertegenwoordiging te verzekeren van de verschillende partijen tusschen welke het kiezerskorps is verdeeld. Evenals zij nu doen, onderwerpen de partijen aan de kiezers lijsten van kandidaten; de partijen moeten, om aanspraak op vertegenwoordiging te mogen maken en deelachtig te zijn aan de uitreiking der plaatsen, haar bestaan doen erkennen door het overleggen ter prefectuur van de lijst harer kandidaten; de lijsten moeten, om geldig te wezen, door een bepaald getal kiezers onderteekend zijn en een getal kandidaten

bevatten gelijk aan dat der afgevaardigden, in kleine colleges te benoemen, en aan de twee derden van 't cijfer der afgevaardigden in colleges welke meer dan vijf afgevaardigden verkiezen. De voorwaarde om ten minste de twee derden der candidaten — wier aanneming door de belanghebbenden moet verkregen zijn, want anders loopen zij kans dat er verzet of weigering ontstaat welke 't lot hunner lijst in gevaar zou brengen — is voldoende om candidaturen te voorkomen die niet ernstig of de vrucht zouden zijn van partijkuiperij. Bij de optelling der uitslagen van de stemming, door de kiescommissie die de verslagen der kiesbureelen ontvangt, bepaalt men 't getal stemmen voor iedere lijst en verdeelt men de plaatsen onder de lijsten, in verhouding tot de aldus verkregen cijfers. Die eerste verrichting is uiterst eenvoudig. Daarop volgt eene even eenvoudige en gemakkelijke verrichting; trouwens, na bepaald te hebben hoeveel plaatsen aan iedere lijst of iedere groep toekomen, moet men bij name de candidaten aanduiden die de plaatsen zullen bekleeden. Natuurlijk worden de plaatsen op iedere lijst toegekend aan hen die persoonlijk het grootste getal stemmen verwierven. Daarin ligt, dunkt ons, geene practische moeilijkheid hoegenaamd; niets is eenvoudiger, bij de algemeene stemopneming, dan die dubbele verrichting, die dubbele reeks totalen, het totaal der stemmen voor iedere lijst en dat der stemmen op iedere lijst persoonlijk door iederen candidaat verkregen.

Toch blijft er nog een vraagstuk op te lossen: Met de stemming over eene gansche lijst en de evenredige verdeling zal de toepassing van het quotient om te bepalen hoeveel plaatsen er aan de verschillende lijsten of de door haar vertegenwoordigde verschillende groepen toekomen, 't is te zeggen de verdeling van 't getal stemmenden door dat der te verleenen plaatsen, ons onvermijdelijk fractiën geven of overschotten die niet voldoende zijn voor eene gansche plaats. Aan wie moet men de niet verdeelde plaatsen toekennen? De heer d'Hondt heeft een wiskundig en volstrekt nauwkeurig stelsel aangeduid, met name het verdeelend cijfer, doch de toepassing van dat stelsel is te zeer ingewikkeld dan dat het moge aanbevolen worden; dus verkiezen wij die onverdeeld gelaten plaatsen aan de grootste overschotten toe te kennen.

Eene bijkomende zaak, die nochtans niet van belang is ontbloot, moest insgelijks opgelost worden. Hoe voorziet men in de plaatsen die in de afvaardiging van een college openvallen, hetzij door ontslag, overlijden of anderszins, om in den Hoogeren Raad eene nauwkeurige vertegenwoordiging der partijen te behouden? Wij hebben gedacht dat het eenvoudigste en meest practische middel ware te beslissen dat die plaats moet toegekend worden aan de groep waartoe de overleden of ontslagneme afgevaardigde behoorde en dezen te vervangen door den candidaat die met hem op dezelfde lijst stond en na den laatst verkozene dier lijst het meest stemmen verwierf.

Dat middel zal dit voordeel opleveren, dat het ons veel gedeeltelijke verkiezingen zal sparen en het aantal kiesverrichtingen, dat van lieverlede vermeerderd, zal verminderen.

Ongetwijfeld zal het niet altijd toepasselijk wezen, want het zou kunnen gebeuren dat de plaatsvervangers niet beschikbaar zijn of het mandaat weigeren. In dat geval zal men eene gedeeltelijke verkiezing moeten houden, volgens het stelsel van volstrekke meerderheid.

UITTREKSEL UIT HET VERSLAG DER COMMISSIE TOT HERZIENING DER KIESWET
VOOR DEN HOGEREN RAAD DER REPUBLIEK EN DES KANTONS NEUENBURG.

Evenredige vertegenwoordiging.

Zonder voorbehoud vereenigen wij ons met alles wat door den Raad van State in zijn verslag gezegd wordt over 't beginsel der evenredige vertegenwoordiging en de wijze van toepassing door onze kieswetten. Evenals dat van den Raad van State, is het door ons aanbevolen stelsel de stemming over eene gansche lijst, met evenredige verdeeling der plaatsen van afgevaardigden onder de partijen, ook stelsel van mededingende lijsten geheeten. Dus hebben we geene groote veranderingen toegebracht aan den grondslag des ontwerps van den Raad van State, maar evenwel nuttig geoordeeld in de wet genoegzaam volledige uitleggingen te geven opdat ieder burger die ze leest zich rekenschap kunne geven van de nieuwe kieswerking, en zoo geraakten wij er toe meer uitbreiding aan den tekst van het ontwerp te geven.

Van verschillende kanten werd voor de partijen het recht gevraagd om onvolledige lijsten te mogen aanbieden. Men mag, zegde men, de partijen niet verplichten eene lijst met 28 namen aan te bieden, bijvoorbeeld in Chaux-de-Fonds, vermits men zeker is niet de helft der kandidaten er door te krijgen. De Commissie heeft het gegronde dier zienswijze erkend, doch om het vormen van kleine groepen en het verbrokkelen der groote partijen niet in de hand te werken, nam zij eene bepaling aan (art. 57), krachtens welke iedere overgelegde lijst zooveel kandidaten moet bevatten als 't getal van ten minste de helft der te verkiezen afgevaardigden bedraagt, en het *quorum*, waarover wij verder zullen spreken (art. 60).

Dat punt aangenomen, moest men tot de gevolgtrekking komen. Van 't oogenblik dat men den kiezer vrij wilde laten om voor minder kandidaten te stemmen dan 't getal te benoemen afgevaardigden, moest men hem veroorloven ten voordeele eener partij te beschikken over de stemmen die hij niet ten voordeele van bij name aangeduide kandidaten uitbracht; zooniet zouden de kiezers die voor volledige kandidatenlijsten stemmen, eene grootere kiesmacht hebben dan zij die voor onvolledige lijsten stemmen, en om dergelijk bezwaar weg te nemen, zouden de partijen altijd onvolledige lijsten voorstellen, iets wat men wilde vermijden. Daaruit ontstond de volgende bepaling, voorkomende in artikel 42, 4^e alinea :

« De kiezer heeft het recht op namen van kandidaten maar een gedeelte
» der stemmen waarover hij beschikt uit te brengen, en de overblijvende
» stemmen gezamenlijk aan eene partij of groep toe te kennen, opdat
» zij, ten titel van stemming over eene lijst, het evenredig aandeel
» dier groep in de vertegenwoordiging vermeederen. In dat geval moet
» de wil des kiezers blijken uit de op de onvolledige lijst geschreven of
» gedrukte vermelding, na de namen der kandidaten, dat *de overblijvende*
» *stemmen aan de lijst X worden toegekend.* »

Het ontwerp uwer Commissie verschilt ook met dat van den Raad van State over een wel is waar ondergeschikt punt, maar dat nochtans gewichtig genoeg is om vermeld te worden. Wanneer de verdeeling der afgevaardigden, in verhouding tot het cijfer der door iedere lijst verworven stemmen, plaatsen onbekleed laat, aan wie moeten die plaatsen toegekend worden? Aan de groepen die de grootste fractiën hebben, zegt de Raad van State. Aan de partij die het sterkste kiescijfer heeft, zegt uwe Commissie, dit is aan de meerderheid. De oplossing, door uwe Commissie voorgesteld, levert het groot voordeel op dat zij een einde stelt aan de kunstmatige berekeningen die de partijen geneigd zouden kunnen zijn te maken, ten einde 't voordeel der zwaarste fractie te genieten. Iedereen herinnert zich dat in Ticino, waar het aanvullend deel der afvaardiging aan de sterkste fractiën toegekend wordt, de partijen zich, bij middel van behendig samengestelde onderafdeelingen, ingericht hadden om aan elkander het voordeel der sterkste fractie de ontnemen. Als men het aanvullend deel der afvaardiging toekent aan de partij die het sterkste kiescijfer heeft, dan maakt men alle kuiperij van dien aard onmogelijk. Daarenboven, wij aarzelen niet het te zeggen, schijnt het ons rechtvaardiger toe het aanvullend deel der afvaardiging toe te kennen aan de talrijkste partij, veeleer dan aan die welke de grootste fractie heeft. Daar een man, een afgevaardigde in geene breuken verdeeld kan worden als een cijfer, houdt de evenredigheid in de vertegenwoordiging op mogelijk te zijn, van 't oogenblik dat men zich nog slechts tegenover fractiën bevindt, en dus schijnt het ons natuurlijk aan de sterkste partij een klein overwicht op de andere partijen te verleen door haar het aanvullend deel der afvaardiging toe te kennen.

De bepaling van artikel 73 des ontwerps van den Raad van State, krachtens welke de opengevallen plaats rechtshalve wordt toegekend aan de groep waartoe de te vervangen afgevaardigde behoorde, werd opgenomen in artikelen 60 en 64 van het ontwerp der Commissie. Er is lang over beraadslaagd geworden, daar verschillende afgevaardigden moeite hadden om zich met zulk nieuw denkbeeld te verzoenen.

Wij moeten doen opmerken dat die bepaling al of niet op het stelsel van mededingende lijsten kan toegepast worden.

Past men het niet toe, dan moet men, telkens als er eene plaats openstaat, eene aanvullende verkiezing bij betrekkelijke meerderheid doen.

Maar men weet hoe dikwijls aanvullende verkiezingen met ons tegenwoordig kiesstelsel in groote colleges voorkomen; men weet ook dat er dan gewoonlijk weinig kiezers opkomen en dat het kiezerskorps daardoor verveeld wordt. Ook denken wij dat, hoe stout zij ook weze, deze nieuwigheid, voorgesteld ten einde aanvullende verkiezingen te vermijden, door het volk van het kanton Neuenburg met voldoening bejegend zal worden.

Daarenboven, zoo het waar is, zooals wij daareven zegden, dat het stelsel van mededingende lijsten die nieuwigheid missen kan, daarentegen komt zij logischerwijs met dat stelsel overeen. Aanvullende verkiezingen zouden de verhouding der partijen in de vertegenwoordigende vergadering kunnen wijzigen, ofschoon zij in het kiezerskorps onveranderd bleef. Laat ons bijvoorbeeld veronderstellen dat ten gevolge van overlijden of ontslag, twee of drie radicale afgevaardigden voor Chaux-de-Fonds achtereenvolgens moeten vervangen worden: 't mocht soms gebeuren dat die twee of drie afgevaardigden verkozen werden onder de tegenstrevers

der radicale partij, dank aan eene samenspanning der andere partijen, zelfs dan wanneer de radicale partij volkomen hare stellingen zou behouden hebben. De door den Raad van State voorgestelde nieuwigheid zal dus in de vertegenwoordigende vergadering de verhouding der partijen handhaven, zooals zij tijdens de algemeene verkiezing werd vastgesteld, en dat is billijk.

Laat ons hier bijvoegen dat de nieuwigheid niet toegepast zal worden in colleges van een en twee afgevaardigden, doch daarin ligt geen groot bezwaar, want in die colleges zullen er nooit veel aanvullende verkiezingen gebeuren.

De tegenstanders der kieshervorming geven met voorliefde als hunne stevigste bewijsvoering ten beste dat het gevolg daarvan, volgens hen, de verbrokkeling der partijen zal wezen. Eerst en vooral moeten we doen uitschijnen dat de verbrokkeling der partijen onder welk kiesstelsel ook kan voorkomen. Geene goede of slechte kieswet is 't die de partijen ontredert. Komt dat voor, dan dragen de partijen daar zelf de schuld van, tengevolge der misslagen die zij begaan. Partijen bestaan steeds uit verschillende groepen; alle hebben eenen linker-, eenen rechtervleugel en een centrum, en, zijn ze niet verstandig genoeg om af te rekenen met hare verschillende bestanddeelen, dan verbrokkelen zij. De opgeofferde groep trekt zich uit den strijd terug of gaat onder eene andere vlag kampen.

Doch om alle vrees te ontnemen aan hen die denken dat de verbrokkeling der partijen 't gevolg zal wezen van de kieshervorming, hebben wij in artikel 60 eene bepaling gebracht die een *quorum* van stemmen bepaalt, welke men moet verkrijgen om gekozen te zijn; aldus zal men aan de kleine groepen de bekoring ontnemen om zich van de partij af te zonderen. Die bepaling luidt als volgt:

« Geen candidaat is verkozen indien hij geen getal stemmen verwerft » gelijk aan ten minste vijftien ten honderd der geldig erkende stembriefjes. »

Die waarborg schijnt ons van aard om alle vrees voor verbrokkeling der partijen uit den weg te ruimen, en we zijn overtuigd dat het meeren-deel onzer medeburgers hem gunstig zullen onthalen.

Thans moeten we spreken over hetgeen men het raderwerk van het wetsontwerp mag noemen, 't is te zeggen de wijze waarop de kiezer zijne stemming moet uitbrengen en waarop de stemmen opgenomen en de uitslag bekendgemaakt moet worden.

Laat ons terugkomen tot artikel 42 van het ontwerp, waarover we reeds eenige woorden zegden om te rechtvaardigen waarom het den kiezer moet vrijstaan voor eene onvolledige lijst te stemmen. Dat artikel wijst den kiezer aan hoe hij stemmen moet en treedt daarover in nauwkeurige bijzonderheden; maar zoo wij het vergelijken met de thans nog bestaande kieswet, dan zeggen we dat zoo het ontwerp uwer commissie aangenomen wordt men juist als nu zal stemmen, met dit enkel onderscheid dat het den kiezer, die voor eene onvolledige kandidatenlijst stemt, vrij zal staan de overblijvende stemmen aan zijne partij toe te kennen, mits zulks op zijn stembriefje te vermelden. Voorzeker zullen de partijen nooit nalaten dergelijke vermelding te doen drukken op de briefjes die zij ronddeelen.

Er dient ook opgemerkt dat de kiezer voortaan eenen of meer namen

op de lijst zijner partij zal mogen brengen, zonder dat deze er kunne door lijden, indien op het briefje wordt vermeld dat de overblijvende stemmen aan de lijst X moeten toegekend worden. En indien zelfs een kiezer zonderling genoeg is om de overblijvende stemmen aan verschillende lijsten toe te kennen, niets verbiedt hem zulks. Dit bewijst genoeg dat het ontwerp den kiezer veroorlooft zijn stembriefje naar goedvinden te nut te maken. Nochtans zal hij geene menigvuldige stemmen op eenen enkelen naam mogen uitbrengen, en geeft hij verschillende stemmen aan eenen zelfden candidaat, dan zal slechts eene enkele dier stemmen voor dezen geldig zijn (art. 51).

Laat ons overgaan tot de opnemning der stemmen.

De opnemende bureelen moeten hetzelfde werk verrichten als zij tot hiertoe deden. Maar in hunne processen-verbaal hebben zij eene rubriek meer in te vullen, die bestemd is voor de stemmen, uitgebracht over lijsten, aan de verschillende partijen toegekend. Vervolgens, wanneer het werk der opnemingsbureelen gedaan is, worden hunne processen-verbaal evenals vroeger naar de Prefectuur gezonden, doch daar worden zij onderworpen aan eene kiescommissie, bestaande uit den Prefect, den Voorzitter der rechtbank en den Vrederechter der districtshoofdplaats, en die commissie maakt een proces-verbaal op van evenredige verdeeling, volgens de in artikel 60 bepaalde regelen.

De verrichtingen der kiescommissie zullen niet ingewikkeld zijn en ieder kiezer die de wet kent, zal ze van zijnen kant kunnen nagaan, indien hij ingelicht is over de uitslagen der verkiezing in ieder college.

Ziehier waarin die verrichtingen zullen bestaan :

De Commissie zal beginnen met op eene stemmingstabel het getal stemmen vast te stellen die iedere lijst in het college verkregen heeft en aldus het kiescijfer der lijst bepalen. Dat gedaan zijnde, zal zij desnoods bij de verdeeling, iedere lijst weglaten waarvan geen enkel candidaat het *quorum* van 15 t. h. der stemmenden zou bereiken, en, als het verder noodig is, aan de gemeenschappelijke kandidaten hunne plaats aanduiden, volgen de hierboven bepaalde regelen. Dan zal de Commissie overgaan tot eene verrichting die in de cijferkunst gekend is onder den naam van vierden eenvoudigen regel of verdeeling. Zij zal het gansche cijfer der geldig uitgedrukte stemmen verdeelen door dat der te verkiezen afgevaardigden en verkrijgen wat men altijd verkrijgt als men eene verdeeling maakt : een quotiënt. Dat quotiënt zal op zijne beurt dienen om het kiescijfer van iedere lijst te verdeelen, bij middel waarvan men weten zal welk getal afgevaardigden aan iedere lijst moet toegekend worden. Schier altoos zullen er fractiën overblijven, en het aanvullend deel der afvaardiging zal niet gegeven worden aan de grootste fractie, maar, zooals wij hierboven hebben uiteengezet, aan de lijst die het grootste kiescijfer heeft, dit is aan de meerderheid.

En daarmede is gansch de bewerking gedaan.

Maar artikel 60, dat den kiezer over alles wil inlichten, doet hem nog een tweede middel aan de hand om de verdeeling te maken. Zoodat de Commissie, evenals ieder kiezer, door dat tweede middel aan te wenden, 't bewijs kan hebben dat de verrichting, gedaan volgens de daareven door ons opgegeven regelen, juist is.

« De verdeeling, zegt artikel 60, kan ook nog gebeuren door vermenig-
» vuldiging van het kiescijfer van iedere lijst met het getal te verkiezen
» afgevaardigden en verdeeling der uitkomst door het geheele cijfer der
» geldig uitgebrachte stemmen ».

Waarlijk, om te beweren dat zoo iets ingewikkeld is, moet men in de lagere school niets hebben geleerd.

Laat ons nog bijvoegen, wat de colleges met één afgevaardigde betreft, dat de verkozene die zal zijn welke het grootste getal stemmen behaald, 't is te zeggen die wiens lijst (vermits ieder candidaat op zichzelf eene lijst uitmaakt) het grootste kiescijfer zal hebben, op voorwaarde evenwel dat hij het *quorum* van 15 t. h. der stemmenden bereike.

UITTREKSEL UIT DE WET OP DE VERKIEZINGEN EN DE WIJZE VAN STEMMEN.

(28 October 1891.)

ART. 44.

Nadat de kiezer tot de stembus is toegelaten, begeeft hij zich in het lokaal of in het afgezonderd vertrek, voor de stemming ingericht. Hij zelf schrijft op den hem gegeven omslag de namen der candidaten die hij verkiest, en in dat geval, dient de omslag tot stembriefje, of, indien hem zulks belieft, mag hij in den omslag een afzonderlijk gedrukt of geschreven briefje steken.

In den omslag mag zich maar een enkel briefje bevinden.

De kiezer heeft het recht de gedrukte lijsten te wijzigen, op voorwaarde dat al de veranderingen op een enkel briefje worden gebracht en in den omslag slechts dat gewijzigd briefje gestoken.

De kiezer heeft insgelijks het recht voor eene onvolledige lijst candidaten te stemmen, en gezamenlijk aan eene partij of groep de niet bij name uitgebrachte stemmen toe te kennen, opdat zij ten titel van *lijst-stemmen* het evenredig aandeel dier partij in de vertegenwoordiging vermeerderen. In dat geval moet de kiezer van zijnen wil blijk geven door de op de onvolledige lijst, achter de namen der candidaten, geschreven of gedrukte vermelding dat : « De niet bij name uitgebrachte stemmen worden toegekend aan lijst X. »

De volgende regelen zijn toepasselijk, welke ook de vorm der stemming weze :

Schrijft de kiezer op den omslag eenen of meer namen van candidaten, dan moet hij geen briefje in den omslag steken.

Steekt hij intégendeel een stembriefje in den omslag, dan moet hij op dien omslag geenen naam, geene vermelding ook schrijven.

Heeft de kiezer gestemd, dan sluit hij den omslag, zoo hij er een stembriefje in gestoken heeft, vervolgens gaat hij uit het lokaal voor stemming naar de stembus, waarin hij, in 't bijzijn van 't Bureel of van eene afvaardiging van ten minste twee leden des Bureels, den omslag steekt.

ART. 45.

Iedere partij kiest zelve de kleur harer stembriefjes en plakaten, eens de kleur bepaald, blijft deze haar uitsluitend eigendom; zoolang zij ze niet verandert, heeft geene andere groep het recht ze zich toe te eigenen noch er zich van te bedienen, op straf van nietigverklaring der stembriefjes.

ART. 49.

De stemopneming wordt onmiddellijk gedaan door het daartoe aange-
steld Bureel. Indien het noodig is, splitst de voorzitter het Bureel in
verschillende afdeelingen, onder welke hij de op te nemen stembriefjes
verdeelt.

ART. 50.

De als ongeldig of twijfelachtig beschouwde briefjes worden afzonderlijk
gerangschikt. Het Bureel beraadslaagt in korps en stemt over geldig-
heid of ongeldigheid en bepaalt het cijfer der nietige briefjes.

ART. 51.

Worden nietig verklaard :

- a) Ieder briefje dat niet in eenen omslag zou steken ;
- b) Ieder in eenen omslag gesloten briefje, wanneer er op den omslag
zelf eene geschreven vermelding zou staan ; in dat geval wordt de omslag
niet geopend en de er op geschreven vermelding, geldig of niet, is de
stemming van den kiezer ;
- c) Ieder omslag waarin verschillende stembriejes steken, ten ware ze
alle gelijk zouden zijn ;
- d) Ieder wit briefje of witte omslag, ook ieder briefje of omslag waarop
niets dan onleesbare namen voorkomen ;
- e) Ieder briefje of ieder omslag waarop geen enkel der namen voorkomt
die door de prefectuur afgekondigd zijn (art. 61).

Bevat het briefje afgekondigde en andere namen, dan zijn deze alleen
ongeldig en worden ze beschouwd als *niet uitgedrukte stemmen* ; er wordt
maar aantekening van gehouden voor het toezicht over de kiesverrichting.

ART. 52.

Ieder kiezer beschikt over zooveel stemmen als er afgevaardigden te
benoemen zijn.

Stembriefjes of omslagen die meer of minder namen bevatten dan
er afgevaardigden gekozen moeten worden, zijn niettemin geldig, naar
luid van onderstaande bepalingen.

Bevatten de stembriefjes meer namen, dan worden die, welke inge-
schreven zijn boven 't getal te verkiezen afgevaardigden, niet medegeteld.

Bevatten de stembriefjes minder namen, dan tellen de stemmen waar-
over de kiezer mocht beschikken en die hij niet gaf aan bij name aange-
duide kandidaten, als *lijststemmen* voor de partij die het recht heeft daar

voordeelen uit te trekken, indien er op het briefje, ingevolge artikel 44, eene vermelding van toekenning aan eene lijst staat; maar zoo die vermelding niet op het briefje voorkomt, dan zijn de *niet bij name uitgedrukte stemmen* ongeldig.

Zijn geldig, doch enkel voor de stemmen uitgebracht over namen van kandidaten die door de prefectuur bekend werden gemaakt, de briefjes die te gelijker tijd afgekondigde en andere namen bevatten.

ART. 53.

Geene samenvoeging van stemmen is veroorloofd.

Worden aan eenen zelfden candidaat menigvuldige stemmen gegeven, dan is slechts ééne stem voor dien candidaat geldig en de andere tellen als lijststemmen, indien het stembriefje de in artikel 44 voorziene vermelding bevat; zooniet zijn ze ongeldig en worden onder de *niet uitgedrukte stemmen* gerangschikt.

ART. 54.

De ongeldig verklaarde stembriefjes (art. 51) alsmede de als niet uitgedrukt beschouwde stemmen (art. 51, 52, 53), tellen niet mee om de vertegenwoordiging der verschillende partijen te bepalen, maar worden aangeteekend voor het toezicht over de kiesverrichting.

ART. 55.

Van de stemming wordt proces-verbaal opgemaakt.

Dat proces-verbaal moet vermelden :

1. Den datum en het doel der kiesverrichting ;
2. De namen der leden van de bureelen ;

Wat het kiesbureau betreft :

3. 't Getal ingeschreven kiezers van de wijk of afdeeling ;
4. 't Getal ingekomen oproepingskaarten ;
5. 't Getal afgeleverde stembriefjes ;

Wat het bureau voor stemopneming betreft :

6. 't Getal in de stembussen gevonden briefjes ;
7. 't Getal ongeldig verklaarde briefjes ;
8. 't Getal geldig erkende briefjes ;
9. 't Getal stemmen die mochten uitgedrukt worden ;
10. De tegenover elkander staande lijsten en 't getal harer kandidaten ;
11. 't Getal bij name aan iederen candidaat gegeven stemmen ;
12. 't Getal *lijststemmen*, aan partijen toegekend ingevolge artikelen 44 en 52 ;
13. 't Getal *niet uitgedrukte stemmen* (art. 51, 52, 53).

14. De optelling der bij name aan de kandidaten gegeven stemmen, der lijststemmen en der niet uitgedrukte stemmen, moettende deze optelling nauwkeurig overeenkomen met het gansche getal stemmen die geldig mochten uitgebracht worden.

HOOFDSTUK VII.

Van de evenredige kiesverdeeling.

ART. 58.

De stemming voor afgevaardigden bij den Hoogerem Raad gebeurt over eene lijst, met verdeeling der afgevaardigden onder de verschillende lijsten, in verhouding tot het getal stemmen die zij in de verkiezing verwerven.

ART. 59.

De lijsten worden opgemaakt door de politieke partijen of groepen van kiezers.

De partijen of groepen die eene lijst opmaken, moeten, op eene geschreven lijst, ten minste vijf dagen vóór dien van 't begin der stemming, ter prefectuur hunne kandidaten aangeven.

Die aangifte moet, uit naam der partij of groep, onderteeekend zijn door ten minste twee kiezers en, in colleges die verschillende afgevaardigden verkiezen, een getal kandidaten bevatten gelijk aan ten minste de helft van 't getal te verkiezen afgevaardigden.

ART. 60.

Tegen zijnen wil mag de naam eens kandidaats niet op eene lijst worden behouden.

Bijgevolg moet de prefectuur den naam weglaten van eenen kandidaat die weigert op eene lijst te staan, maar de groep die hem voorstelde mag hem vervangen, op voorwaarde dat die vervanging ten minste drie dagen vóór den aanvang der stemming geschiede.

De prefectuur zal de partij die eenen niet aannemenden kandidaat voorstelt, van de weigering der candidatuur onderrichten.

Wordt de weigerende kandidaat niet vervangen, dan blijft de lijst met de andere namen geldig.

ART. 61.

De prefectuur doet twee dagen vóór den aanvang der stemming, de namen der kandidaten op wit papier en met niet verschillende drukletter afkondigen en aanplakken.

ART. 62.

Zoodra de processen-verbaal der stemming ter prefectuur zijn aangekomen (art. 56), gaat de kiescommissie van het district, onder artikel 32 ingesteld, over tot het verdeelingswerk. Met dat doel roept de prefect den voorzitter der rechtbank en den vrederechter bijeen, die met hem de Commissie samenstellen, en vereenigt ze onder zijn voorzitterschap.

De verrichtingen gebeuren in de volgende orde :

1. De Commissie stelt eerst en vooral op eene *stemmingstabel* 't getal

stemmen vast die iedere lijst in het college heeft behaald ; dat totaal maakt het kiescijfer der lijst uit.

Geen candidaat is verkozen zoo hij niet een getal of *quorum stemmen* verkreeg dat gelijkstaat met ten minste vijftien ten honderd der geldig erkende stembriefjes.

Iedere lijst, waarvan geen candidaat dat *quorum* zou bereiken, wordt van de verdeeling uitgesloten. De door zulke lijst verkregen stemmen worden als niet uitgebracht beschouwd en de verdeeling gebeurt nadien onder de andere lijsten, zonder dat het in 't vorige alinea bepaald *quorum* gewijzigd worde.

De stemmen, gegeven aan eenen candidaat die op verschillende lijsten staat, tellen in 't geheel voor de lijst waarop hij zijne keus zal gevestigd hebben. Om geldig te zijn, moet die keus onderteekend wezen door den candidaat, ter prefectuur overgelegd en door den prefect openbaar gemaakt vóór den aanvang der stemming.

Bij gemis van keus, worden al de over eene gezamenlijke candidatuur uitgebrachte stemmen toegekend aan de lijst die, onder de lijsten waarop die candidatuur voorkomt, het grootste kiescijfer bezit, dat cijfer berekend zijnde zonder de stemmen mede te tellen welke verkregen worden door iederen candidaat die op bedoelde en tevens op eene andere lijst staat.

2. De verdeeling wordt voortgezet door het deelen van het getal geldig uitgebrachte stemmen met het cijfer der te verkiezen afgevaardigden. Vervolgens wordt het kiescijfer van iedere lijst met het verkregen *quotiënt* gedeeld. Die verrichting geeft het getal afgevaardigden aan, die aan de lijst worden toegekend.

De verdeeling kan ook geschieden door vermenigvuldiging van het kiescijfer van iedere lijst met het getal te verkiezen afgevaardigden en deeling der uitkomst met het gansche cijfer der geldig uitgebrachte stemmen.

Levert de becijfering der verdeeling breuken op, dan heeft de lijst die het grootste kiescijfer bezit recht op het aanvullend deel der afvaardiging.

3. De commissie *roept de afgevaardigden uit*, en verklaart de candidaten die het grootst getal stemmen der lijst verwierven, verkozen voor iedere der groepen, tot bedrag van het getal plaatsen door de verdeeling toegekend.

Zij die een gelijk getal stemmen bekomen, worden tot afgevaardigden uitgeroepen in de orde waarin hunne groep ze op de lijst plaatste.

4. De niet verkozen candidaten, die nochtans het voor de verkiezing vereischt *quorum* en tevens het grootste getal stemmen na de afgevaardigden hunner lijst hebben, worden door de commissie op haar proces-verbaal ingeschreven, ten einde te voorzien in de gevallen van vervanging krachtens artikel 66.

5. De Commissie onderteekent in dubbel afschrift een omstandig proces-verbaal harer verrichtingen. Een afschrift blijft ter prefectuur. De Prefect zorgt er voor dat het tweede afschrift benevens de processen-verbaal der stemming, onmiddellijk aan de Staatskanselarij wordt overgemaakt.

ART. 63.

De Raad van State doet den uitslag der verkiezing in het Staatsblad

afkondigen, waarna hij dien onderwerpt aan den Hoogeren Raad, die uitspraak doet over de geldigheid der kiesverrichtingen.

ART. 64.

Iedere opmerking tegen de geldigheid der kiesverrichtingen moet schriftelijk gestuurd worden aan den Raad van State, die ze met zijn voorafgaand advies aan den Hoogeren Raad overmaakt.

ART. 65.

De verkiezingen waarvan de geldigheid betwist zou worden uithoofde van het uitgemaakt feit dat burgers ongerechtigd deel aan de stemming zouden genomen hebben of integendeel van de stemming uitgesloten zouden geworden zijn, moeten vernietigd worden indien het feit waarop het verzet berust den uitslag der verkiezing anders hadde kunnen maken, zooniet moet de verrichting geldig worden verklaard.

ART. 66.

Ingeval er onmiddellijk na de algemeene verkiezing of ten gevolge der samenstelling van de Staatsmachten eene plaats van afgevaardigde openvalt, dan duidt de kiescommissie van het district als plaatsvervanger den candidaat derzelfde partij of groep aan die in de algemeene verkiezing het meest stemmen verwierf na den laatst verkozene, of, bij onstentenis, eenen der volgende kandidaten, naar de orde der verkregen stemmen.

Geeft de in artikel 62 voorziene verdeeling aan eene partij meer afgevaardigden dan er kandidaten op de lijst zijn die het *quorum* verwierven, dan beveelt de Raad van State eene aanvullende verkiezing.

WET VOOR DE VERKIEZINGEN TOT DE GRONDWETGEVENDE KAMER, BIJ MIDDEL
VAN HET STELSEL DER EVENREDIGE STEMMING, VAN 5 DECEMBER 1890.

De Hoogere Raad van de Republiek en het kanton Ticino.

BESLUIT :

ARTIKEL ÉÉN.

De benoeming van afgevaardigden bij den Hoogeren Raad en bij de Grondwetgevende Kamer gebeurt op grondslag van de uitslagen der kantonale voorschriften van 23 Augustus in onderstaande arrondissementen :

1. Arrondissement Chiasso, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen Chiasso en Coneggio.

Bevolking : 9,103 zielen.

Afgevaardigden : 8.

2. Arrondissement Mendrisio, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen Mendrisio en Riva S. Vitale.
Bevolking : 9,862 zielen.
Afgevaardigden : 8.
3. Arrondissement Lugano, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen Lugano en Maroggia.
Bevolking : 10,259 zielen.
Afgevaardigden : 9.
4. Arrondissement Pregassona.
Bevolking : 6,628 zielen.
Afgevaardigden : 6.
5. Arrondissement Taverne.
Bevolking : 6,703 zielen.
Afgevaardigden : 6.
6. Arrondissement Agno.
Bevolking : 6,760 zielen.
Afgevaardigden : 6.
7. Arrondissement Magliasina.
Bevolking : 9,042 zielen.
Afgevaardigden : 8.
8. Arrondissement Locarno, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen Locarno en Lavertezzo, benevens de gemeenten Gordola en Cugnasco.
Bevolking : 10,938 zielen.
Afgevaardigden : 9.
9. Arrondissement Ascona-S. Nazzaro, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen van dien naam, zonder de gemeenten Gordola en Cugnasco.
Bevolking : 6,867 zielen.
Afgevaardigden : 6.
10. Arrondissement Russo-Intragna, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen van denzelfden naam.
Bevolking : 6,992 zielen.
Afgevaardigden : 6.
11. Arrondissement Cevio.
Bevolking : 7,862 zielen.
Afgevaardigden : 7.
12. Arrondissement Giubiasco.
Bevolking : 5,509 zielen.
Afgevaardigden : 5.
13. Arrondissement Bellinzona, samengesteld uit de tegenwoordige arrondissementen Bellinzona en Montecarasso.
Bevolking : 7,448 zielen.
Afgevaardigden : 6.
14. Arrondissement Osogna.
Bevolking : 5,095 zielen.
Afgevaardigden : 4.

15. Arrondissement Castro.
Bevolking : 8,740 zielen.
Afgevaardigden : 7.
16. Arrondissement Faido, samengesteld uit de gemeenten der vroegere kringen Giornico en Faido, zonder Osco en Mairengo.
Bevolking ; 5,447 zielen.
Afgevaardigden : 5.
17. Arrondissement Airolo, samengesteld uit de gemeenten der vroegere omkringen Airolo en Quinto, met de gemeenten Osco en Mairengo.
Bevolking : 4,854 zielen.
Afgevaardigden : 4.

ART. 2.

De verkiezing gebeurt naar het stelsel der evenredige stemming, bij geheime stemming en per stembriefje in eenen officiëelen koker, ingevolge de bepalingen der wet van 3 December 1888, voor zooveel zij door de onderhavige niet gewijzigd worden.

ART. 3.

Iedere groep kantonale kiezers heeft het recht in den Hoogeren Raad vertegenwoordigd te worden, mits de door deze wet bepaalde formaliteiten te vervullen.

De vertegenwoordiging van iedere groep is evenredig aan 't getal in ieder arrondissement door hare lijst verworven stemmen, wat door de stemopneming word vastgesteld.

ART. 4.

Iedere groep maakt de lijst harer kandidaten op.

Om geldig te wezen, moet de lijst onderteekend worden door ten minste tien kiezers, en de namen van ten minste twee kandidaten bevatten.

Een zelfde kiezer mag niet meer dan ééne lijst van kandidaten onderteekenen.

ART. 5.

De aldus onderteekende lijst moet ten minste tien dagen vóór dien waarop de verkiezing moet gebeuren, in het commissariaat van het district waar het arrondissement gelegen is, aangeboden worden.

ART. 6.

Een candidaat mag op niet meer dan ééne lijst gebracht worden.

Wordt een candidaat op meer dan ééne lijst gebracht, dan verzoekt de commissaris hem onmiddellijk zijne keus op eene dier lijsten te vestigen.

Wordt er geene keus gedaan, dan zal door eene loting beslist worden op welke lijst de candidaat moet behouden worden, en de commissaris zal ten minste éénen onderteekenaar der lijst van iedere belanghebbende

groep daarvan onderrichten, opdat die onderteekenaar, zoo hij het raadzaam acht, de loting kunne bijwonen.

§ 1.

De naam eens kandidaats mag tegen zijnen dank niet op eene lijst worden behouden. Ingeval van weigering, wordt zijn naam ambtshalve van de lijst geschrapt.

§ 2.

De groep van wier lijst, tengevolge van keus, loting of weigering, een kandidaat geschrapt is, mag hem door eenen anderen vervangen, mits den commissaris daarvan ten minste zes dagen vóór de verkiezing kennis te geven. De acte van beteekening moet, ingevolge het voorgaande artikel, ondertekend worden door al degenen die de lijst ondertee-kenden.

ART. 7.

Iedere groep bepaalt de benaming harer eigene lijst.

De benaming wordt eigendom van de groep en niemand heeft het recht ze in hetzelfde arrondissement te bezigen zoolang de groep van die benaming niet afzag.

Deze zal vermeld worden aan 't hoofd der lijst, die ingevolge de bepalingen van artikel 5 bij den commissaris overgelegd moet worden.

ART. 8.

De commissaris doet ambtshalve al de overgelegde lijsten drukken en stuurt aan ieder gemeentebestuur der belanghebbende arrondissementen een aan dat der kiezers evenredig getal officiële kokers, gedrukte briefjes en witte briefjes, met de benaming der groep er op gedrukt.

Door de zorg der gemeentebesturen wordt een afschrift van iedere overgelegde lijst ten laatste daags vóór de stemming in 't gemeentehuis afgekondigd.

Twee dagen vóór de verkiezing doet het gemeentebestuur ter woon van iederen kiezer een gedrukt exemplaar van al de lijsten, een wit briefje van iedere groep en eenen officiële koker overhandigen.

Het nalaten der bij dit artikel voorgeschreven formaliteiten wordt gestraft met eene boet van 20 tot 200 frank, toepasselijk door den Raad van State, van wiens beslissing men niet in beroep kan komen.

ART. 9.

Bij de stemming mag de kiezer zoo van het gedrukt als van het geschreven briefje gebruik maken. Het briefje moet witkleurig zijn.

De doorhaling van eenen of meer namen van op een gedrukt briefje geplaatste kandidaten is geene reden tot nietigheid.

ART. 10.

Ieder kiezer mag voor al de kandidaten der lijst eener groep of slechts voor een gedeelte hunner stemmen.

Niemand mag stemmen voor kandidaten van lijsten die tot verschillende groepen behooren.

Briefjes waarop namen staan van kandidaten van verschillende groepen of van personen wier candidatuur niet werd voorgesteld ingevolge artikelen 4, 5 en 6, zijn ongeldig.

§.

Het niet vermelden der benaming van de groep of onnauwkeurige aangifte brengen geen ongeldigheid van het stembriefje mede.

ART. 11.

Iedere groep kiezers, die ingevolge de bepalingen dezer wet, hare eigene lijst heeft overgelegd, heeft het recht eenen afgevaardigde aanwezig te laten zijn bij 't bureel der vergadering tot nazicht over al de verrichtingen der kiezing en der stemopneming, mits daarvan den dag vóór de verkiezing aan 't gemeentebestuur schriftelijk kennis te geven.

ART. 12.

De stemming gebeurt volgens de regelen bij de van kracht zijnde wetten bepaald.

ART. 13.

Is de stemming afgelopen, dan gaat het bureel over tot de opneming der stembriefjes die een voor een uit de bus worden genomen; de namen die op ieder briefje staan worden luidop gelezen en ten slotte stelt het bureel vast :

Hoeveel geldige briefjes er ten voordeele van iedere groep werden afgegeven en hoeveel stemmen elke candidaat van iedere lijst behaalde.

Zijn er ongeldige of betwiste stembriefjes, dan duidt het bureel op de keerzijde van elk briefje de redenen der ongeldigheid en der betwisting en, na ze in hunnen wederzijdschen koker teruggestoken te hebben, sluit het ze in eenen daartoe bestemden verzegelden omslag, voorzien van de handteekening der leden van het bureel en der afgevaardigden van de groepen.

De geldig bevonden stembriefjes worden insgelijks in eenen anderen afzonderlijken omslag gesloten, die, als hierboven gezegd, is verzegeld en van de handteekeningen voorzien wordt.

Die twee omslagen worden, met een afschrift van het proces-verbaal en de bijlagen, onmiddellijk overgemaakt aan den Voorzitter der districtsrechtbank waartoe bewust arrondissement behoort.

ART. 14.

De afkondiging der uitslagen van de verkiezingen in de verschillende arrondissementen gebeurt 's anderendaags, door toedoen van het districts-bureel.

In ieder district bestaat het bureel uit den Voorzitter der rechtbank of,

bij ontstentenis van dezen, uit zijnen plaatsvervanger en vier afgevaardigden, van weerszijden aangeduid door de voornaamste groepen die ingevolge artikel 5 de lijst hebben overgelegd.

De aanduiding gebeurt voor iedere groep door de onderteekenaars der lijsten die in het arrondissement, waar de zetel der rechtbank is gevestigd, zijn overgelegd, en moet ten minste twee dagen vóór de verkiezing aan den Voorzitter medegedeeld worden.

De akte van mededeeling moet door ten minste eenen der onderteekenaars van de lijst der belanghebbende groep onderteekend worden.

Ingevolge de bepalingen van dit artikel en van die welke er mede in verband staan, worden de districten Bellinzona en Riveira als een enkel district beschouwd.

ART. 15.

Het districtsbureel wordt daags na de verkiezing, te negen ure 's morgens, samengesteld in de verhoorzaal der rechtbank, stelt in openbare zitting de uitslagen van ieder arrondissement vast en roept de verkozenen uit.

Verwaarloozen de groepen of éene harer de afgevaardigden aan te duiden, of verschijnen een of meer afgevaardigden niet op het bepaald uur, dan stelt de Voorzitter, vooraleer de vaststellingsverrichtingen aan te vangen, ambtshalve 't bureel samen, een getal leden gelijk aan dat der ontbrekenden aanduidende, derwijze nochtans dat beide groepen vertegenwoordigd zijn in de bij vorig artikel bepaalde verhouding.

De Voorzitter duidt insgelijks eenen of meer secretarissen aan.

De syndicussen der gemeenten van het belanghebbend arrondissement hebben het recht om bij al de verrichtingen van het districtsbureel aanwezig te zijn.

ART. 16.

Is het districtsbureel samengesteld, dan stelt men de uitslagen der verkiezing in de gemeenten van ieder arrondissement vast, naar de orde bij artikel 1 dezer wet bepaald, en roept men de verkozenen uit, volgens onderstaande regelen :

In de eerste plaats bepaalt het bureel 't getal geldige stembriefjes, die ten voordeele van iedere groep afgegeven werden in de verschillende gemeenten van het arrondissement.

Worden ten voordeele van iedere groep gerekend, alle stembriefjes die de namen van bewuste kandidaten bevatten, niettegenstaande weglating of onnauwkeurige aanduiding der benaming van de groep.

Over vraagstukken betreffende de geldigheid der betwiste of door de gemeentebureelen vernietigde stembriefjes wordt door het districtsbureel beslist.

Indien 't bureel zulks noodig acht, mag het zelfs de niet betwiste stembriefjes onderzoeken.

ART. 17.

Het gansche bedrag der geldige stembriefjes, door al de groepen verkregen, wordt vervolgens gedeeld met het cijfer der door het belanghebbend arrondissement te verkiezen afgevaardigden.

Kan het getal stembriefjes niet nauwkeurig door dit der te verkiezen afgevaardigden gedeeld worden, dan wordt er in de berekening geen acht op de breuken gegeven.

De uitslag dier verrichting bepaalt het kiesquotiënt.

ART. 18.

Is het kiesquotiënt bepaald, dan duidt het bureel op grondslag daarvan 't getal afgevaardigden aan, die aan iedere groep moeten toegekend worden.

Iedere groep heeft recht op zooveel afgevaardigden als het kiesquotiënt malen begrepen is in 't getal door haar verkregen geldige stembriefjes.

Laat die becijfering breuken na, dan wordt de nog te verkiezen afgevaardigde toegekend aan de groep die de grootste breuk overhoudt, zoo deze breuk grooter is dan de helft van het kiesquotiënt.

Bedragen de breuken voor iedere groep niet meer dan de helft van het kiesquotiënt, dan wordt de nog te verkiezen afgevaardigde toegekend aan de groep die het grootste getal geldige stembriefjes verwierf.

Dat is mede 't geval wanneer de breuken gelijk zijn.

Hebben de groepen een gelijk getal geldige stembriefjes ontvangen, dan zal het lot beslissen aan welke groep de aan de breuk toekomende afgevaardigde moet toegekend worden.

ART. 19.

Het getal afgevaardigden dat iedere groep toekomt, bepaald zijnde, dan stelt het bureel de stemmen vast welke ieder candidaat verwierf, en roept voor elke groep degenen die 't grootst getal stemmen behaalden, als verkozen uit.

§ 1.

Nadat de verrichtingen zijn afgeloopen, roept het bureel de verkozenen uit en geeft hun geloofsbrieven, door Voorzitter en Secretaris ondertekend.

Van al de verrichtingen wordt er een proces-verbaal opgemaakt dat door den Voorzitter, de leden des bureels en den Secretaris wordt ondertekend. Ingeval van weigering om te ondertekenen, vermeldt het proces-verbaal zulks.

§ 2.

Wanneer, bij staking van stemmen tusschen verscheidene candidaten, hun getal grooter is dan dat der vertegenwoordigers hetwelk aan de belanghebbende groep blijft toe te kennen, dan geschiedt de keus onder hen bij middel van het lot, tenzij allen verklaren zich terug te trekken ten bate van eenen enkele.

De loting wordt gedaan door 't bureel van 't district, den tweeden dag na de uitroeping.

ART. 20.

Wanneer een of meer der door 't bureel van 't district uitgeroepen afgevaardigden verklaren de benoeming niet te aanvaarden, dan wordt de

weigerende vervangen door den candidaat der belanghebbende groep, die na de tot gekozen uitgeroepen candidaat de meeste stemmen heeft bekomen.

Het ontslag wordt medegedeeld aan den Raad van State, die den geloofs-brief aan den plaatsvervangenden afgevaardigde overhandigt.

De bepaling der eerste alinea van dit artikel is insgelijks toepasselijk ingeval een of meer afgevaardigden overlijden of hun ontslag nemen gedurende den zitting der Grondwetgevende vergadering.

ART. 21.

Moest het gebeuren dat de processen-verbaal van alle gemeenten van een arrondissement niet aan 't bureel van 't district gewerden, dan wordt er overgegaan tot de vaststelling van den uitslag der verkiezing voor de andere gemeenten en wordt de uitroeping van 't geheel tot twee dagen later verschoven.

De gemeentebesturen welke zouden verwaarloozen de stukken waarvan gesproken wordt in artikel 13 aan 't bureel van 't district over te maken, worden gestraft met eene geldboete van 50 tot 100 frank, toe te passen door den Raad van State.

ART. 22.

Eens de verrichting van de uitroeping geëindigd, worden de stukken der verkiezing bezegeld en naar den Raad van State verzonden.

De leden van 't bureel mogen hunne handteekening zetten op den omslag die de stukken bevat.

Overgangsbepalingen.

ARTIKEL ÉÉN.

De rollen voor de verkiezing der afgevaardigden bij de Grondwetgevende vergadering moeten door de gemeentebesturen gereed worden gemaakt tegen den 20e December.

De rol moet aanduiden :

a) Naam, voornaam en vaderschap van iederen kiezer, naar volgorde en alphebetische orde.

§.

De rollen bieden geene onbeschreven ruimten of tusschenregels aan.

Wanneer het noodig is iets bij de afkondiging der rollen te voegen, dan geschiedt het onderaan, immer met aanduiding van het volgnummer.

b) Den datum der geboorte.

c) De opgave der geboorteplaats, en, wanneer 't een burger uit een ander kanton betreft, ook die van het kanton.

ART. 2.

Moeten op de rollen gebracht worden de burgers van Ticino en van de verbondene staten die den ouderdom van twintig jaar hebben bereikt,

sinds drie maanden hun domicilie in de gemeente hebben behouden en die, overeenkomstig de bepalingen der wet van 15ⁿ Juli 1880, niet beroofd zijn van de uitoefening van 't kiesrecht.

De drie maanden domicilie loopen :

Voor de burgers van Ticino die zich komen vestigen in de gemeente, te beginnen van den dag dat zij aan 't gemeentebestuur hebben vertoond het getuigenschrift van kiesbevoegdheid dat voorgeschreven wordt bij artikel 1, § 2, der wet van 15ⁿ Juli 1880.

Voor de burgers uit de verbondene staten, te beginnen van den dag dat zij de aanvraag tot aflevering van de verblijfkaart hebben gedaan.

De aanvraag moet rechtstreeks tot den Raad van State worden gericht, met opgave der gemeente waar de burger zijn domicilie wil kiezen.

§.

De verbeuring van de uitoefening der politieke rechten wegens niet-betaling der gemeente- en kantonale belastingen is toepasselijk op de burgers die gedurende het jongst vijfjarig tijdvak twee jaren belasting ten achtere zijn, met uitzondering van hen die den ouderdom van zestig jaar hebben bereikt en die vroeger de belasting regelmatig hebben betaald.

ART. 3.

Kunnen niet beschouwd worden als in de gemeente politieke rechten door hun domicilie verworven hebbende en mogen derhalve op de rol niet gebracht worden de inboorlingen van Ticino die in den vreemde hun domicilie hebben.

Worden beschouwd als in den vreemde hun domicilie hebbende, de inboorlingen van Ticino :

a) Die eene openbare of private bediening vervullen, welke hen noodzaakt hun vast verblijf in den vreemde te hebben.

Een vast verblijf wordt niet als afgebroken beschouwd door den terugkeer in het kanton voor korte tijdvakken van vacantie of verlof.

b) Die hun gezin in den vreemde hebben gevestigd.

Zijn in die klas niet begrepen de burgers die den zetel van hun gezin ieder jaar van den vreemde naar eene gemeente des kantons veranderen.

c) Die, zonder zich te bevinden in de voorwaarden bij bovenstaande *litt.* voorzien, sinds meer dan vier jaar in den vreemde verblijven.

Ook voor deze klas wordt de bestendigheid van verblijf niet afgebroken door den terugkeer van tijd tot tijd en voor geen langeren duur dan eene maand in het geboortekanton.

§ 1.

In de gevallen bij *litt. a, b* en *c* voorzien, wordt met de betaling der gemeente- en kantonale belastingen geene rekening gehouden.

§ 2.

De burgers van Ticino die zich in de voorwaarden bevinden welke bij

dit artikel worden voorzien, bekomen opnieuw 't genot der politieke rechten na eene maand metterwoon in 't kanton gevestigd te zijn.

De maand loopt te beginnen van den dag dat de burger er bericht van gegeven heeft aan de belanghebbende gemeente.

ART. 4.

De burgers van Ticino die op de kiezerslijsten staan van andere kantons waar zij voor de gemeente en 't kanton hunne politieke rechten mogen uitoefenen, krijgen er de uitoefening eerst van weer in 't kanton na drie maanden domicilie.

De termijn van drie maanden loopt te beginnen van den dag dat de burger er bericht van gegeven heeft aan 't bestuur der belanghebbende gemeente.

ART. 5.

Moeten eveneens op de rollen gebracht worden de burgers die de uitoefening der politieke rechten verwerven om redenen van ouderdom, domicilie of ophouding der redenen van uitsluiting, binnen het tijdsverloop tusschen het opmaken der rol en den dag die voor de verkiezing is bepaald.

ART. 6.

Niemand mag op meer dan eene rol worden gebracht.

Wanneer een kiezer zijn verblijf in twee of meer gemeenten houdt, dan moet hij worden ingeschreven in die waar hij zijn bijzonderste verblijf heeft.

ART. 7.

Staatsbeambten, gendarmen, financieewaarders en studenten moeten gebracht worden op de rol der gemeente waar hun gezin verblijft.

De Raad van State zal maatregelen nemen opdat de in dienst zijnde gendarmen kunnen deelnemen aan de stemming in de gemeente waar zij zich bevinden, volgens de regelen die bepaald zijn voor militairen in dienst.

ART. 8.

Een afschrift der alzoo opgemaakte rol moet ter inzage van 't publiek zijn in het gemeentehuis alsook op de plaatsen waar men gewoon is aan te plakken, van 20ⁿ December tot den dag die voor de verkiezing is aangeduid.

Een dergelijk afschrift moet, ten laatste den 20ⁿ December, naar den Raad van State gezonden worden.

Ieder burger heeft het recht op eigen kosten eene kopij van de rol te bekomen

ART. 9.

Eens de rol afgekondigd, mag 't gemeentebestuur er niets meer aan

veranderen, hetzij door uitschrapping, hetzij door nieuwe inschrijvingen, behalve die welke door de hoogere overheid worden bevolen.

De miskenning van 't verbod door dit artikel gedaan, wordt gestraft met eene geldboete van 50 tot 100 frank, voor iederen kiezer die te laat ingeschreven of geschrapt is.

ART. 10.

Van de rol die door de gemeentebesturen is opgemaakt kan bij den Raad van State in beroep worden gekomen.

Om op de rol te worden gebracht mag maar in beroep gekomen worden door een burger die zijne inschrijving verzoekt of door zijnen lasthebber.

Maar ieder burger heeft integendeel het recht in beroep te komen tot schrapping dergenen die hij meent zonder recht te zijn ingeschreven.

ART. 11.

't Beroep moet den Raad van State worden beteekend ten laatste den 31^{en} December en er moet een afschrift van worden overhandigd aan 't gemeentebestuur, dat indien het zulks nuttig acht, binnen de drie dagen na de beteekening zijne opmerkingen aan den Raad van State doet geworden.

Wanneer het beroep strekt om de schrapping van een of meer burgers in den lande verblijvendete bekomen, dan moet het beteekend worden aan ieder van hen, opdat zij binnen denzelfden termijn als die aan de gemeentebesturen wordt verleend, hunne opmerkingen aan den Raad van State kunnen aanbieden.

De afwezigheid moet bij middel van een deurwaardersexploot worden vastgesteld.

ART. 12.

De uitspraken van den Raad van State moeten medegedeeld worden aan de belanghebbende gemeentebesturen en aan de partijen, ten laatste 's Vrijdags vóór de verkiezing.

Bij dringendheid, mag de beweegreden weggelaten en de meededeeling der uitspraak telegrafisch gedaan worden.

ART. 13.

Wanneer de schrapping eens burgers van de rol eener gemeente is bevolen omdat hij zijn domicilie in eene andere gemeente des kantons heeft gekozen, dan wordt de beslissing ambtshalve medegedeeld aan 't bestuur der gemeente door de inschrijving op die rol, alsook aan den belanghebbenden burger.

ART. 14.

De gemeentebesturen zijn verplicht de wijzigingen, welke noodig geacht worden door de belissingen van den Raad van State, aan de rollen toe te brengen, zoo niet stellen zij zich bloot aan de straffen welke bij artikel 98 van het Strafwetboek zijn bepaald.

ART. 15.

Niemand mag aan eene stemming deelnemen zonder eerst op de rol gebracht te zijn op de wijze en onder de voorwaarden in het vorig artikel voorzien.

De leden van 't bureel die lieden laten stemmen zonder dat ze op de lijst zijn gebracht, worden gestraft met eene geldboete van 50 frank voor iederen persoon die zonder recht heeft mogen kiezen en voor ieder lid van 't bureel.

De leden van 't bureel die zich verzetten tegen de toelating, doen hun protest opnemen in 't proces-verbaal.

Dezelfde straf wordt opgelegd aan den persoon die, op de lijst niet ingeschreven zijnde, aan eene stemming deelneemt.

ART. 16.

De bepalingen van artikelen 1 tot 15 der overgangsmaatregelen zijn eveneens toepasselijk voor de definitieve stemming over het ontwerp van Grondwets hervorming dat door de Grondwetgevende vergadering zal opgemaakt worden en voor de latere stemmen tot dat de wet op de samenstelling der kiezerslijsten definitief zal gemaakt zijn, behoudens de volgende wijzigingen betreffende de termijnen.

De rol moet ter inzage liggen ten gemeentehuize en aangeplakt worden op de plaatsen waar men gewoonlijk aanplakt, binnen de veertien dagen vóór de verkiezing.

In beroep bij den Raad van State moet men komen twaalf dagen vóór den datum der verkiezing.

ART. 17.

De benoeming der afgevaardigden bij de Grondwetgevende vergadering zal geschieden den tweeden Zondag van Januari van het volgend jaar.

De vergaderingen zijn, uit kracht dezer wet, tegen dien dag bijeeroepen te 10 ure voormiddag om tot de verkiezing over te gaan, zonder dat er een later decreet noodig is.

ART. 18.

Wie in beroep wil komen van de uitroeping door 't districts bureel moet zulks beteekenen aan den Raad van State binnen de drie dagen na de uitroeping en moet er kennis van geven aan den Voorzitter des bureels alsook aan de belanghebbenden, die binnen de twee volgende dagen hunne opmerkingen kunnen maken.

ART. 19.

De Grondwetgevende vergadering komt bijeen uit volle recht in de zaal der zittingen van den Hoogeren Raad, den tweeden Maandag na hare benoeming, te twee ure namiddag en richt zich in naar de beginselen welke door het reglement voor de zittingen van den Hoogeren Raad zijn bepaald.

ART. 20.

De leden van den Raad van State mogen deelnemen aan de beraadslagingen der Grondwetgevende vergadering.

ART. 21.

De Grondwetgevende vergadering mag zich met de vervaardiging van het ontwerp van grondwetshervorming eerst bezig houden wanneer de benoeming van al hare leden is goedgekeurd.

ART. 22.

Aanvullende verkiezingen voor den Hoogeren Raad, vóór de algemeene vernieuwing er van, zelfs nadat deze wet zal van kracht zijn, geschieden naar de thans bestaande wet, in de arrondissementen welke bij de wet van 27 November 1880 zijn bepaald.

ART. 23.

De bepalingen die met deze wet in strijd of onvereinigbaar zijn, worden afgeschaft, behoudens hetgeen bij het vorig artikel is bepaald.

Deze wet wordt dringend verklaard en wordt onmiddellijk van kracht.
De Raad van State is met de afkondiging gelast.

Bellinzona, 5 December 1890.

Kanton Geneve.

WETSONTWERP TOT INRICHTING DER EVENREDIGE STEMMING, DOOR DEN
HOGEREN RAAD AANGENOMEN DEN 3ⁿ SEPTEMBER 1892.

ARTIKEL EEN.

De stemming voor de afgevaardigden bij den Hoogeren Raad geschiedt over eene gansche lijst, mits verdeeling der afgevaardigden onder de verschillende lijsten in verhouding tot het getal stemmen door elke lijst bekomen. (Neuenburger Wet, art. 58.)

ART. 2.

De lijsten worden door de politieke partijen of kiezersgroepen opge-
maakt.

Partijen of groepen die eene lijst bij de verkiezing aanbieden, moeten ze, door ten minste twintig stemgerechtigden onderteekend, ten minste vijf dagen vóór de stemming ter Staatskanselarij overleggen. (N. 59.)

Eenzelfde kiezer mag slechts eene enkele kandidatenlijst onderteeken. (Voorontwerp der commissie, art. 2.)

Ingeval verschillende lijsten dezelfde benaming zouden aannemen, zal de kanselarij de groepen verzoeken de noodige onderscheiding te maken, zooniet zullen de gelijkbenaamde lijsten genummerd worden. (G. 3.)

ART. 3.

Geen kandidaat mag tegen zijnen wil op eene lijst worden behouden.

Dienvolgens moet de kanselarij den naam schrappen van een kandidaat die haar schriftelijk bericht heeft gegeven van zijne weigering om op eene lijst voor te komen, maar de voorstellende groep mag den weigerenden kandidaat vervangen, mits de vervanging ten minste drie dagen vóór den aanvang der stemming geschiede.

De kanselarij moet de voorstellende groep kennis geven van de weigering eens kandidaats.

Indien de weigerende kandidaat niet vervangen wordt, toch blijft de tot de overige namen verminderde lijst geldig. (N. 60.)

ART. 4.

Twee dagen vóór de verkiezing, laat de kanselarij de regelmatig en te gepasten tijde ingediende kandidatenlijsten, op wit papier en met gelijke letter gedrukt, aanplakken. (N. 61, G. 4.)

ART. 5.

De verkiezing geschiedt overeenkomstig de bepalingen 43 tot 63 der algemeene wet op de stemmingen en de verkiezingen.

Ieder kiezer beschikt over zooveel stemmen als er afgevaardigden te benoemen zijn. (N. 52.)

Hij heeft het recht zelf zijne lijst te schrijven, de gedrukte lijsten te wijzigen en voor eene onvolledige kandidatenlijst te stemmen. (N. 44.)

ART. 6.

Wanneer een kiezer zijnen wil heeft aangeduid om voor eene der officiëel aangeboden groepenlijsten te stemmen, dan beschouwt men als stemmen gegeven aan de lijst welke de kiezer heeft gekozen, doch slechts ten titel van stemming over die lijst voor de berekening der evenredige vertegenwoordiging :

- 1° De namen die geschrapt en niet vervangen zijn ;
- 2° De stemmen die niet uitgedrukt zijn ;
- 3° De stemmen gegeven aan kandidaten die niet op officiëel erkende lijsten staan. (N. 52.)

ART. 7.

Indien het stembriefje geene der regelmatig aangeboden groepenlijsten vermeldt, dan wordt geene rekening gehouden : 1° Met de namen die geschrapt en niet vervangen zijn ; 2° met de niet uitgedrukte stemmen ; 3° met de stemmen uitgebracht op kandidaten die niet op groepslijsten staan. (G. 7.)

ART. 8.

De stemmen gegeven aan kandidaten die op verschillende lijsten staan, tellen slechts als persoonlijke stemmen, wanneer zij elders voorkomen dan op de lijsten waarop die kandidaten officiëel zijn gebracht. (G. 8.)

Wanneer een stembriefje verscheidene stemmen op denzelfden candidaat uitbrengt, dan worden ze dien candidaat slechts eenmaal aangerekend. De andere stemmen worden beschouwd als niet bestaande. (G. 9.)

ART. 9.

Is nul en zonder waarde : 1° Ieder stembriefje dat geen stempel draagt ; 2° ieder wit briefje dat geene aanduiding van groepslijst voert ; 3° ieder briefje dat iets anders behelst dan de namen en hoedanigheden der kandidaten. (G. 11.)

ART. 10.

Stembriefjes die vernietigd worden, evenals niet uitgedrukte stemmen die geene stemming over eene lijst zijn, mogen niet medetellen om de vertegenwoordiging der groepen te bepalen, maar ze worden medegerekend om de kiesverrichtingen na te gaan. (N. 54.)

ART. 11.

Eens de stemming geëindigd en de voorafgaande verrichtingen voltooid, wordt er overgegaan door de zorgen der bureelen en onder het toezicht van het hoofdbureel tot de opneming der stemmen.

Er wordt door het hoofdbureel een proces-verbaal in dubbel opgemaakt, behelzende, buiten de algemeene vaststellingen die bij artikel 67 zijn voorzien :

1° Het getal stembriefjes in de stembussen bevonden ; 2° het getal nietig verklaarde briefjes ; 3° het getal geldig bevonden briefjes ; 4° het cijfer der stemmen die mochten uitgebracht worden ; 5° de verschillende lijsten en 't getal harer kandidaten ; 6° het getal stemmen bij naam aan ieder der kandidaten gegeven ; 7° het getal *stemmingen per lijst* aan de groepen verleend ; 8° het getal der niet uitgebrachte stemmen ; 9° de optelling voor iedere lijst der stemmen op afzonderlijke kandidaten uitgebracht, der *stemmingen per lijst* indien er zijn, en der niet uitgebrachte stemmen, voor de geheele optelling dier stemmen en der afzonderlijke stemmen welke nauwkeurig moet overeenkomen met het cijfer der stemmen die geldig konden uitgebracht worden. (N. 55.)

ART. 12.

De staten van samenvatting moeten de lijst behelzen der kandidaten van iedere groep met twee kolommen, de eene voor de stemmen door de kandidaten der lijst, de andere voor 't getal persoonlijke stemmen door die kandidaten bekomen.

ART. 13.

De verrichtingen der colleges worden samengevat en de evenredige verdeling der stemmen geschiedt daags na de stemming te Geneve in openbare zitting, in de lokalen welke daartoe door den Raad van State zijn aangeduid en door de zorgen van een bijzonder bureel, samengesteld uit eenen voorzitter, eenen ondervoorzitter, twee secretarissen en vijf stemopnemers, die gekozen worden door den Raad van State onder de vertegenwoordigers der verschillende politieke groepen.

ART. 14.

De verrichtingen van dat bijzonder bureel geschieden in de volgende orde voor ieder college :

Het bureel begint met vast te stellen in eene tabel der stemming het getal stemmen welke iedere lijst bekomen heeft in 't college ; dat getal maakt het verkiezingscijfer uit der lijst.

De lijsten worden opgemaakt in de orde van haar verkiezingscijfer, en op iedere lijst moeten de kandidaten ingeschreven worden volgens den rang dien het cijfer der persoonlijke stemmen door hen bekomen, hun toekent.

Geen candidaat is gekozen indien hij niet een getal stemmen bekomen heeft, een *quorum* gelijk staande met ten minste 10 t. h. der geldig bevonden stembriefjes.

Iedere lijst waarop geen enkel candidaat voorkomt die 10 t. h. der stemmen heeft bereikt, komt bij de verdeeling der stemmen niet in aanmerking.

De stemmen door die lijst bekomen worden beschouwd als niet bestaande, en de verdeeling geschiedt vervolgens tusschen de andere lijsten, zonder dat het quorum in de vorige alinea bepaald gewijzigd wordt.

Het geheele cijfer der geldig uitgebrachte stemmen, verdeeld door 't getal te benoemen afgevaardigden, maakt het kiesquotiënt uit.

Het verkiezingscijfer van iedere lijst wordt vervolgens verdeeld door hooger gemeld quotiënt, en zoo verkrijgt men 't getal afgevaardigden dat aan de lijst toekomt. (N. 62.)

Indien de berekening der verdeeling breuken oplevert, dan worden de nog te benoemen afgevaardigden aan de grootste breuken toegekend. (C. 13.)

Het bureel gaat tot de uitroeping der afgevaardigden over, door gekozen te verklaren voor iedere groep volgens 't getal zetels die haar bij de verdeeling zijn toegekend, de reeds gekozen candidaten die 't grootste getal stemmen van hunne lijst hebben bekomen. (N. 62.)

Indien 't gebeurde dat verscheidene candidaten eener lijst hetzelfde getal stemmen bekomen, dan wordt de oudste burger als gekozene uitgeroepen. (C. 67.)

ART. 15.

Wanneer eene lijst meer vertegenwoordigers bekomt dan ze candidaten had, worden de zetels waarin nog te voorzien is tusschen de andere lijsten verdeeld. (C. 16.)

ART. 16.

De bezwaren die kunnen ingebracht worden tegen de geldigheid der kiesverrichtingen op eene der plaatsen waar gestemd wordt, moeten binnen de zes dagen medegedeeld worden aan den Raad van State, die ze overmaakt aan den Hooger Raad.

ART. 17.

De niet gekozen candidaten worden in 't proces-verbaal vermeld in de orde van 't getal hunner stemmen, ten einde in de gevallen van vervanging te voorzien.

ART. 18.

Wanneer een afgevaardigde door meer dan een college wordt benoemd, dan kiest hij het college voor hetwelk hij zetelen wil.

ART. 19.

De Raad van State moet den Hooger Raad bijeenroepen binnen de acht dagen na de verkiezing der afgevaardigden om over de geldigheid der verkiezing uitspraak te doen.

Wordt beschouwd als zijne benoeming aanvaardende iedere afgevaardigde die zijne weigering niet heeft doen kennen aan den voorzitter van den Hoogerem Raad binnen de acht dagen na den dag zijner verkiezing, indien hij in 't kanton is, en binnen de maand na denzelfden datum indien hij op 't oogenblik zijner verkiezing buiten het kanton is.

ART. 20.

Indien 't gebeurt dat een of meer zetels nog te begeven zijn eene maand na de verkiezing voor den Hoogerem Raad, ten gevolge van optie, ongeldig-verklaring, niet-aanvaarding, ontslag of overlijden, dan wordt de candidaat of de kandidaten die na den laatst gekozene der lijst bij de algemeene verkiezing de meeste stemmen heeft bekomen, ter vervanging als gekozen uitgeroepen. Indien nochtans 't getal zetels waarin in 't zelfde college moet worden voorzien, vijf overtreft, dan doet de Raad van State tot eene aanvullende verkiezing overgaan. (N^r 66.)

ART. 21.

Onder voorbehoud der bepaling van 't vorig artikel, wordt er gedurende een wetgevend tijdvak tot geene aanvullende verkiezing overgegaan, tenzij er in een zelfde college meer dan vijf zetels te begeven zijn.

ART. 22.

Wanneer 't getal te verkiezen afgevaardigden zes niet overtreft, dan duurt de verkiezing maar zes uren in de stad Geneve en moet de stemopneming onmiddellijk, en de samenvatting welke bij artikel 13 wordt voorzien, den volgenden dag gebeuren.

ART. 23.

Ieder afgevaardigde die zich, na zijne benoeming, zou bevinden in een der gevallen van uitsluiting welke bij artikel 22 der Grondwet of bij artikel 17 der wet op de verkiezingen worden voorzien, wordt beschouwd als hebbende zijn ontslag genomen.

ART. 24.

De kiezers van 't gedeelte der gemeente Petit-Saconnex hetwelk bij de wet van 27 April 1850 met de stad Geneve is vereenigd, blijven, in het kantonaal opzicht, van het arrondissement van den Rechter oever deel uitmaken.

Afschaffingsbepaling

Worden afgeschaft, voor zooveel het de verkiezing der afgevaardigden bij den Hoogerem Raad betreft, al de bepalingen der algemeene wet op de verkiezingen van 28 October 1888 die met de nieuwe wet in strijd zijn.

ITALIË.

UITTREKSEL UIT DE POLITIEKE KIESWET VAN 22 JANUARI 1882 (1).

.

ART. 65.

De kiezer die geroepen is zet zich aan eene der tafels die daartoe zijn bestemd, en op het stembriefje dat hem ter hand is gesteld, schrijft hij :

- a) Vier namen in de colleges die vier of vijf afgevaardigden te kiezen hebben ;
- b) Drie namen in de colleges die drie afgevaardigden te kiezen hebben;
- c) Twee namen in de colleges die twee afgevaardigden te kiezen hebben.

Bij elken naam mag de kiezer voegen den naam des vaders, de betrekkingen, den eere- en adellijken titel, den academischen graad en de aanduiding der ambten die hij bekleed heeft.

Andere aanduidingen zijn verboden.

.

ART 75.

Wanneer 't getal bij de eerste stemming benoemde afgevaardigden het getal afgevaardigden niet bereikt hetwelk aan 't college is toegekend, dan roept de voorzitter van 't bureel der eerste afdeeling, overeenkomstig de beslissingen in de vergadering der voorzitters genomen, de namen uit der candidaten die het meest stemmen hebben bekomen, ten getale van het dubbele der nog te benoemen afgevaardigden, en den dag die door het koninklijk besluit van oproep is bepaald, wordt er over dezelfde candidaten tot eene herstemming overgegaan.

Bij die herstemming schrijft de kiezer op zijn stembriefje vier namen in de colleges waar nog vijf afgevaardigden te benoemen zijn; in de andere colleges zooveel namen als er afgevaardigden moeten benoemd worden.

.

N. B. Zooals men hooger heeft bemerkt, is de wijze van stemmen door deze wetsbepalingen geregeld, in Italië in onbruik geraakt, sinds bij eene wet van 1891 de stemming voor een enkelen naam in Italië is ingevoerd. (Brief des Ministers van Binnenlandsche Zaken, in dato van den 26ⁿ September 1892. — Bladz. 2.)

(1) Naar de Fransche vertaling verschenen in het *Annuaire de Législation étrangère*. — Jaar 1882, bladz. 523 en 527.

ENGELAND.

Elementary Education Act, 1870.
(The Rev. Statutes, 33 en 34 Vict. Ch. 75.)

XXIX. — Het Schoolcomiteit (School Board) wordt verkozen volgens de regelen welke bij deze akte zijn bepaald
Bij elke verkiezing van dien aard, heeft ieder kiezer recht op zooveel stemmen als er leden van het Schoolcomiteit te benoemen zijn, en hij mag al zijne stemmen verleenen aan een enkelen candidaat of ze naar goeddunken over de verschillende kandidaten verdeelen.
.

Kaap de Goede-Hoop (1).

AKTE BETREFFENDE DE SAMENSTELLING VAN EEN PARLEMENT.
VAN KRACHT GEWORDEN DEN 1ⁿ JULI 1853.
(Statutes, 1652-1886, bl. 310, v. I.)

XL. — Ieder kiezer die deel uitmaakt van eene kiesomschrijving der westelijke districten heeft het recht mede te kiezen voor de benoeming van al de leden van den Raad die voornoemde districten moeten vertegenwoordigen en mag beschikken over zooveel stemmen als er afgevaardigden te benoemen zijn; ieder kiezer die behoort tot eene kiesomschrijving der oostelijke districten heeft het recht deel te nemen aan de verkiezing van al de leden van den Raad die bedoelde districten moeten vertegenwoordigen en mag beschikken over evenveel stemmen als er afgevaardigden te benoemen zijn; bovendien heeft ieder persoon die, zooals hooger gezegd is, mag deelnemen aan de verkiezing der leden van den Raad die bestemd zijn om hetzij de westelijke hetzij de oostelijke districten te vertegenwoordigen, het recht om naar goeddunken eene stem te verleenen aan iederen candidaat, zonder echter 't getal beschikbare zetels te boven te gaan, of wel al de stemmen waarop hij recht heeft, te geven aan een minder getal kandidaten, in de verhouding welke hij gepast acht, of wel nog al zijne stemmen uit te brengen op een enkelen candidaat

(1) Volgens eene mededeeling van onzen gezant te Londen, in dato van 24 September, is de Akte van 1 Juli 1853 nog heden van kracht. 't Is de eenige toepassing, in de Engelsche koloniën, van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging.

PORTUGAL.

(NAAR DE FRANSCH E VERTALING VERSCHENEN IN HET « ANNUAIRE DE
LÉGISLATION ÉTRANGÈRE. » — JAREN 1884 EN 1885.)

I. — Kieswet van 21 Mei 1884.

AFDEELING 1.

*Kiesomschrijvingen en afgevaardigden die door samengevoegde stemmen
zijn verkozen.*

EERSTE ARTIKEL.

De verkiezing der afgevaardigden van het Portugeesche volk geschiedt
als volgt :

1° Over gansche lijsten in de omschrijvingen waarvan de hoofdplaatsen
de hoofdsteden zijn der districten van 't vaste land en van de naburige
eilanden. In dat geval bevatten de stembriefjes voor de districten met drie
afgevaardigden, ten hoogste twee namen; die voor de districten met vier
afgevaardigden, ten hoogste drie namen; worden beschouwd als niet
geschreven de namen die er zouden te veel op staan, in de orde waarin zij
geplaatst zijn ;

2° Bij stemming op een enkelen naam in de andere omschrijvingen van
't vaste land;

3° Bij samengevoegde stemming voor de zes afgevaardigden die ieder
5,000 stemmen ten minste hebben bekomen, op het vaste land en de
naburige eilanden.

§ I. In de veel- of eennamige omschrijvingen, aangeduid op de tabel
welke bij deze wet is gevoegd en er onafscheidbaar van is, zijn als afge-
vaardigden verkozen de burgers die het meest stemmen bekomen hebben,
tot een bedrag, voor iedere omschrijving, van 't getal afgevaardigden dat
er aan is toegekend.

§ II. Onder geen voorwendsel wordt rekening gehouden met de namen
die meer dan eens op een stembriefje voorkomen.

ART. 2.

De voorkeur tusschen de verkiezingen in de omschrijvingen van ver-
schillende klassen wordt door de volgende regelen bepaald :

1° De verkiezing door eene omschrijving krijgt immer de voorkeur
boven de verkiezing door samengevoegde stemmen ;

2° De verkiezing door eene omschrijving welke verscheidene afgevaar-
digden mag benoemen gaat immer vóór de verkiezing die gedaan is door
eene omschrijving welke slechts éenen afgevaardigden benoemen mag.

§ I. Afgevaardigde die door eene of meer omschrijvingen van dezelfde
soort verkozen is, vertegenwoordigt :

1° De omschrijving zijner geboorteplaats ;

2° Die waar hij zijn verblijf heeft.

- 3° Die waar hij het meest stemmen heeft bekomen ;
- 4° Die welke door het lot wordt aangeduid.

§ II. Wanneer verschillende candidaten in de kiesomschrijvingen of bij samenvoeging van stemmen hetzelfde getal stemmen hebben bekomen, dan wordt de voorkeur gegeven :

- 1° Aan dengene die het langst afgevaardigde is geweest ;
- 2° Aan den oudste ;
- 3° Aan dengene die door het lot wordt aangeduid.

ART. 3.

De verslagen der commissiën welke met het onderzoek van geloofsbrieven zijn gelast, duiden persoonlijk al de burgers aan die in de omschrijving stemmen bekomen hebben, alsook 't getal stemmen, wat dit getal ook zij, dat op hen is uitgebracht.

ART. 4.

Wanneer al de verkiezingen van 't vaste land en van de naburige eilanden zijn onderzocht, doet de Kamer de lijst opmaken van al de burgers die in de verschillende omschrijvingen van 't vaste land en van de eilanden stemmen hebben bekomen, met uitsluiting echter van hen die als afgevaardigden reeds toegelaten zijn ; zij die het meest stemmen hebben bekomen, mits er ten minste 5,000 op hen zijn uitgebracht, worden als afgevaardigden uitgeroepen, doch slechts ten getalle van zes.

.

Wet van 18 Juli 1885

waarbij de bestuurshervorming der stad Lissabon wordt goedgekeurd.

.

TITEL X. — HOE DE STEDELIJKE KAMER WORDT SAMENGESTELD.

.

Hoofdstuk II. — Over de stemming in grondvergaderingen.

.

ART. 181.

De stembriefjes mogen ten hoogste behelzen :

- 1° Bij algemeene verkiezingen, dit is, wanneer 27 raadsleden te benoemen zijn, 21 namen ;
- 2° Bij onpare gedeeltelijke verkiezingen, dit is wanneer er voor 14 raadsleden te stemmen is, 11 namen.

3° Bij pare gedeeltelijke verkiezingen, dit is wanneer er voor 13 raadsleden moet gestemd worden, 10 namen.

§ I. Namen boven dat getal worden volgens de orde waarin ze geplaatst zijn, beschouwd als niet geschreven.

§ II. Bij iedere verkiezing worden als gekozen uitgeroepen de burgers, tot een zelfde getal als dat der te verkiezen raadsleden, die het meest stemmen hebben bekomen.

SPANJE.

Wet van 26 Juni 1890 op de verkiezing der afgevaardigden bij de Cortes.

TITEL III. — OVER KIESDISTRICTEN EN KIESCOLLEGES (1).

ART. 22.

Wanneer het district éénen afgevaardigde moet benoemen, kan ieder kiezer zijne stem niet geldig verleenen aan meer dan éénen persoon; moet het er verscheidene benoemen, dan heeft ieder kiezer maar recht om zijne stem te geven aan een getal candidaten dat een, twee of drie minder is dan dat der te benoemen afgevaardigden, naarmate dat getal van twee tot vier, van meer dan vier, van meer dan acht is.

.

Koninklijk Decreet

VAN 5 NOVEMBER 1890 BETREFFENDE DE TOEPASSING DER KIESWET OP DE VERKIEZINGEN VOOR PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE RAADSLEDEN.

.

ART. 9.

In de districten die een enkelen provincialen of een enkelen gemeentelijken afgevaardigde te benoemen hebben, kan ieder kiezer zijne stem niet geldig verleenen aan meer dan éénen persoon; zijn er meer te benoemen, dan heeft ieder kiezer slechts het recht om te stemmen voor een getal candidaten dat een, twee of drie minder is dan dat der te begeven zetels, naarmate dat getal van twee tot vier, van meer dan vier, van meer dan acht is.

(1) Naar de Fransche vertaling verschenen in het *Annuaire de Législation étrangère*, 1890.

VERTALING DER PARAGRAFEN 82, 83, 84 EN 85 DER DEENSCHKE KIESWET
VAN 12 JULI 1867.

**Stelsel dat toegepast wordt bij verkiezingen voor den Deenschen
Landsthing en voor de parlementaire commissiën.**

§ 82.

De verkiezingen geschieden naar de volgende regelen welke bepaald zijn om een beslissend evenredig getal stemmen te bekomen :

De stemming geschiedt door de inschrijving der candidaten op het stembriefje dat overeenkomstig de vorige § iederen kiezer wordt overhandigd. Stembriefjes die zelfs al ware 't slechts éénen naam, in stede van eene volledige lijst voor al de Kamerzetels waarvoor gestemd wordt, zouden bevatten, zijn volkomen geldig. Vervolgens geven de kiezers hun stembriefje aan den Voorzitter van het kiesbureel in eene volgorde die door dat bureel wordt bepaald. De Voorzitter van het kiesbureel ontvangt die stembriefjes uit de handen der kiezers en telt ze nog eens na. Het volkomen getal stemmen door de samentelling van alle stembriefjes opgeleverd, wordt gedeeld door het getal leden van den Landsthing waarvoor de stemming in het district geschiedt, en het quotiënt dier deeling vertegenwoordigt het evenredig getal stemmen dat voor de verkiezing beslissend moet zijn ; met de breuk door het quotiënt mogelijk opgeleverd, wordt nooit rekening gehouden.

De stembriefjes worden vervolgens gestoken in eene stembus die opzettelijk daartoe is bestemd, en wanneer ze er goed in ondereen gemengd zijn, neemt de Voorzitter ze er een voor een uit, voorziet ze van een doorlopend volgnummer en leest den naam af van den eersten candidaat die op ieder stembriefje voorkomt, en die naam wordt terzelfder tijd schriftelijk opgenomen door twee andere leden des bureels. Men verzamelt de stembriefjes waarop de naam van denzelfden candidaat bovenaan staat, en zoodra het alzoo bewezen is dat een candidaat het evenredig getal stemmen bekomen heeft dat er noodig is om gekozen te zijn, dan houdt men op de stembriefjes te lezen voor zooveel het hem betreft. De reeds nageziene stembriefjes worden vervolgens nog eens geteld om de nauwkeurigheid van het schriftelijk alzoo vastgesteld getal stemmen na te zien, en de candidaat die bevonden wordt dien uitslag inderdaad bekomen te hebben, wordt als gekozen uitgeroepen. De alzoo opnieuw getelde stembriefjes worden voorloopig terzijde gelaten tot vervolg der verrichtingen van 't bureel ten opzichte der andere candidaten.

De lezing der stembriefjes die in de stembus zijn gebleven, wordt alsdan in dezelfde voorwaarden hernomen ; maar indien op die stembriefjes de naam van den gekozen candidaat bovenaan staat, schrapt men dien naam en beschouwt men als bovenaan staande den naam die onmiddellijk op het stembriefje op den naam van den gekozen candidaat volgt. Zoodra men alzoo heeft kunnen vaststellen dat de tweede candidaat het noodig getal stemmen heeft vereenigd om gekozen te zijn, houdt men op zijnen naam af te lezen en dan wordt hij, nadat de stembriefjes herteld en

nagezien zijn, als verkozen uitgeroepen; men gaat alzoo achtereenvolgens voort voor de andere kandidaten, en men handelt voor ieder hunner in 't bijzonder op dezelfde manier als hierboven wordt voorgeschreven, op de stembriefjes de namen schrappende der kandidaten die reeds verkozen zijn, tot dat al de stembriefjes zijn nagezien.

§ 83.

Gebeurt het dat er op die manier niet in geslaagd wordt de verkiezing hetzij van 't volkomen getal, hetzij van een gedeelte van 't getal door het kiesdistrict te benoemen leden te bepalen, dan wordt er onderzocht welke kandidaten volgens de nageziene en luidop voorgelezen stembriefjes het meest stemmen hebben behaald: de kandidaten die alzoo het meest stemmen verkregen hebben, worden uitgeroepen als gekozen voor de zetels voor dewelke de eerste stemopneming geen eindelijken uitslag heeft opgeleverd. Niemand kan echter gekozen verklaard worden wanneer hij niet ten minste de helft van het evenredig getal stemmen bekomt, dat voor de verkiezing beslissend is. Bij staking van stemmen, wordt de gekozen candidaat door het lot aangeduid.

§ 84.

Indien 't niet mogelijk is op die wijze de benoeming van al de te verkiezen leden te bekomen, dan worden al de reeds nageziene stembriefjes opnieuw gelezen, met weglating der namen van al de kandidaten die reeds gekozen zijn; die lezing geschiedt afzonderlijk voor iederen candidaat in 't bijzonder, steeds te beginnen met dengene die na de reeds gekozen kandidaten het eerst op het stembriefje staat, en bij 't getal stemmen door den candidaat bekomen bij de eerste opneming wat zijnen naam betreft, wordt gevoegd het getal stemmen die hem op de voor de andere kandidaten reeds nageziene stembriefjes waren toegekend. Zoo wordt er voortgegaan totdat de candidaat het vereischte getal stemmen heeft. Wordt dat getal stemmen niet bereikt, dan beslist de eenvoudige meerderheid van stemmen de verkiezing. Bij staking van stemmen, duidt het lot insgelijks den gekozene aan.

§ 85.

Te Bornholm, in de Farøe-eilanden, alsook in alle kiesdistricten die geroepen zijn om een enkelen volksvertegenwoordiger te benoemen, moet een candidaat, om benoemd te zijn, meer dan de helft der stemmen bekomen hebben. Verkrijgt geen enkel candidaat bij de eerste stemming de meerderheid, dan wordt er tot de herstemming overgegaan; levert deze ook geen beslissenden uitslag op, dan wordt er tot eene derde stemming overgegaan tusschen de twee kandidaten die het meest stemmen hebben bekomen. Bij staking van stemmen, beslist het lot (1).

(1) Uit inlichtingen den 23^{en} September toegekomen, blijkt dat die wetsbepalingen nog heden van kracht zijn.

BRAZILIË (1).

—
KEIZERLIJK DECREET VAN 20 OCTOBER 1875 WAARBIJ DE KIESWET
VERANDERD WORDT (2).

II. *Wijze van stemming*, § 17. — Voor de verkiezing der afgevaardigden bij de Algemeene vergadering of bij de provinciale wetgevende vergaderingen, stemt ieder kiezer voor een getal candidaten gelijk staande met de twee derden van het geheel getal dat voor de provincie is bepaald.

De verkiezing voor de *vereadores* der gemeentelijke kamers en voor de vrederechters geschiedt als volgt : Ieder burger steekt twee stembriefjes in de bus : het eene met de namen van zes burgers die tot het ambt van *vereador* verkiesbaar zijn, indien de gemeente er negen te benoemen heeft, en van vijf burgers, indien de gemeente er zeven moet benoemen ; het ander bevat de namen van vier burgers voor het ambt van vrederechter.

.

GRONDWET VAN 24 FEBRUARI 1891.

ART. 28.

De Kamer van Afgevaardigden bestaat uit de volksvertegenwoordigers die rechtstreeks zijn gekozen door de Staten en het Bonddistrict, met waarborging van de vertegenwoordiging der minderheden.

(1) De inlichtingen die wij aan ons gezantschap te Rio hebben gevraagd, zijn ons nog niet toegekomen ; maar wij kunnen niet verzekeren of het decreet van 20 October 1875 nog van kracht is. Artikel 28 der nieuwe Grondwet van Brazilië, dat wij verder mededeelen huldigt het beginsel van de vertegenwoordiging der minderheden. Of eene nieuwe kieswet dit artikel reeds toepast is ons niet bekend.

(2) Naar de Fransche vertaling die in het *Annuaire de Législation étrangère* (1875) is verschenen.

VEREENIGDE-STATEN.

Chicago, Ills., Vereenigde-Statén, 23 September 1892.

BELGISCH

CONSULAAT.

Volgnummer 795.

*Den Heere A. Leghait,
Minister van België, te Washington.*

MIJNHEER DE MINISTER,

Antwoordende op uwen brief van den 20ⁿ dezer maand, heb ik de eer en haast mij u te berichten dat §§ 7 en 8 van artikel 4 der Grondwet die door den Staat Illinois is aangenomen van kracht gebleven zijn en tegenwoordig nog worden toegepast, zonder de minste verandering te hebben ondergaan.

Ziehier den tekst dier twee §§ 7 en 8 van artikel 4 der Grondwet van Juli 1870, van den Staat Illinois:

De Kamer van Volksvertegenwoordigers bestaat uit driemaal meer leden dan de Senaat, en hun mandaat duurt twee jaar. Drie volksvertegenwoordigers worden gekozen in iedere senatoriale kiesomschrijving bij de algemeene verkiezing van het jaar 1872, en vervolgens alle twee jaren. Bij hooger gemelde verkiezingen van wetgevers, mag ieder stemgerechtigde naar goëddunken aan eenen candidaat zooveel stemmen schenken als er zetels te begeben zijn of die stemmen verdeelen hetzij bij eenheden, hetzij bij gelijke deelen over verscheidene candidaten. De candidaten die het meest stemmen bekomen, worden als gekozen uitgeroepen.

Gelief, Mijnheer de Minister, de verzekering te aanvaarden van mijne eerbiedige gevoelens.

De Consul van België,
C. HENROTIN.

Staatsdepartement.

Washington, 28 September 1892.

MIJNHEER,

Ik heb de eer u de ontvangst te melden van uwe nota van den 20ⁿ dezer maand, waarbij gij om inlichtingen verzoekt over de wetten van verschillende Staten op de samengevoegde stemming.

Dat stelsel bestaat in de Vereenigde-Statén op beperkte wijze.

In den Staat Illinois is het toepasselijk op de verkiezing van de leden der Staatswetgeving. De Grondwet van den Staat bepaalt het volgende :

Bij hooger gemelde verkiezingen voor wetgevers mag ieder stemgerechtigde naar goeddunken aan een enkelen candidaat zooveel stemmen schenken als er zetels te begeben zijn, of die stemmen verdeelen, hetzij bij eenheden, hetzij bij gelijke deelen over verscheidene kandidaten. De kandidaten die het meest stemmen bekomen hebben, worden als gekozen uitgeroepen.

In de Staten New-York en Ohio heeft men, bij gemis van eene stellige grondwetsbepaling, beproefd om bij middel eener wet in de vertegenwoordiging der minderheid te voorzien, maar in den eersten dier staten werd de grondwettigheid dier akte ernstig in twijfel getrokken, en in den anderen Staat werd ze stellig geloochend (People vs. Kenner, 96, N.-Y. 294; People vs. Cissey, 91. Id. 616; State vs. Constantine, 42. Ohio St. 437.) Ik ben niet in staat nadere uitleggingen over het bestaan van dat stelsel te geven in ieder van de talrijke Staten, maar zoo hetgeen hierboven gezegd is niet volstaat om uwe Regeering te bevredigen, dan zal ik mij, zoo gij 't verlangt, rechtstreeks wenden tot den secretaris van State der verschillende Staten en u de inlichtingen welke ik bekomen mocht, mededeelen.

Aanvaard, Mijnheer, de herhaalde verzekering mijner hoogachting.

(Ondert.) W. FOSTER.

MINISTERIE
VAN
BINNENLANDSCHE ZAKEN
EN
OPENBAAR ONDERWIJS.

Brussel, den 27 October 1892.

*Den Heere Baron t'Kint de Roodenbeke,
Voorzitter van den Senaat.*

MIJNHEER DE BARON,

Als gevolg op mijn schrijven van den 15ⁿ der loopende maand October, heb ik de eer u een afschrift te doen geworden van artikelen 98, 100 en 101 der herziene statuten (1885) van den Staat Pennsylvania.

Die artikelen bevatten in hoofdzaak de wetten van 4 Maart 1870, 2 Juni 1870 en 20 Maart 1873, waarbij de evenredige vertegenwoordiging in dien Staat achtereenvolgens tot stand gebracht en afgeschaft werd.

Met de inlichtingen die wij van onzen Minister van Washington ontvangen hebben, blijkt dat die wet tot hertoe geene de minste verandering heeft ondergaan.

Ontvang, Mijnheer de Baron, de verzekering mijner hoogachting.

De Minister,
J. DE BURLET.

VERZAMELING DER WETTEN VAN PENSYLVANIA SINDS HET JAAR 1700 TOT DEN
6ⁿ JUNI 1883, IN 'T LICHT GEGEVEN TE PHILADELPHIA IN 1885.

(4ⁿ Maart 1870, § 4, *stelsel der samengevoegde stemming aangenomen.*)

ART. 98.

Ten einde aan de kiezers van Bloomsburg gelegenheid te geven om vrijelijk en zonder onwettigen dwang hun stemrecht uit te oefenen en eene volledige vertegenwoordiging in hunne plaatselijke regeering te bekomen, zal het stelsel der vrije stemming wettig en toegelaten zijn voor de verkiezing van stedelijke ambtenaars die uitsluitend door hen moeten worden benoemd; en telkens als er in die stad verscheidene personen moeten verkozen worden tot een dergelijk ambt, voor hetzelfde tijdvak of termijn van hun mandaat, zal ieder kiezer die behoorlijk stemgerechtigd is, het recht hebben zooveel stemmen uit te brengen als er kandidaten te verkiezen zijn, en zal ze mogen verdeelen, als volgt :

(Hoe de stemmen mogen samengevoegd of verdeeld worden) :

I. — Wanneer er twee personen te verkiezen zijn, mag de kiezer eene stem geven aan ieder der twee kandidaten of twee stemmen aan een hunner ;

II. — Wanneer er drie personen te verkiezen zijn, mag hij eene stem geven aan ieder van de drie kandidaten, twee stemmen aan eenen candidaat en eene stem aan een anderen, anderhalve stem aan ieder van twee kandidaten, of drie stemmen aan eenen enkelen candidaat ;

III. — Wanneer vier personen te verkiezen zijn, mag hij eene stem verleenen aan ieder van de vier kandidaten, eene stem en een derde aan ieder van drie kandidaten, twee stemmen aan ieder van twee kandidaten of vier stemmen aan een enkelen candidaat ;

IV. — Wanneer er zes personen te verkiezen zijn, mag hij eene stem geven aan ieder van de zes kandidaten, anderhalve stem aan ieder van vier kandidaten, twee stemmen aan ieder van drie kandidaten, drie stemmen aan ieder van twee kandidaten, of zes stemmen aan een enkelen candidaat.

(Vorm van het stembriefje.)

In elk geval worden de kandidaten die 't grootste getal stemmen bekomen hebben als gekozen uitgeroepen ; telkens als de kiezer het voornemen heeft meer dan ééne stem of een gedeelte eener stem aan een der kandidaten te geven, dan drukt hij zijn voornemen klaar en duidelijk uit op den voorkant van zijn stembriefje, zooniet wordt er dien candidaat slechts

(47)

ééne stem aangerekend; deze afdeeling wordt toegepast op de verkiezing van schoolbestuurders en op alle ambtenaars die uitsluitend door de kiezers van voornoemde stad moeten gekozen worden, wanneer de toepassing er van zal mogelijk zijn.

(2ⁿ Juni 1871, § 3. Uitbreiding tot alle verkiezingen voor leden van den Raad.)

ART. 100.

Bij de verkiezing der leden van den stedelijken Raad, mag ieder kiezer naar goedvinden zijne stemmen geven hetzij eenvoudig aan zes kandidaten, hetzij ze samenvoegen op een minder getal, op de wijze welke wordt toegelaten bij afdeeling IV der akte die de grenzen en de inrichting der stad Bloomsburg bepaalt, akte die den 4ⁿ Maart 1870 is goedgekeurd.

(28ⁿ Maart 1873. Afschaffing der samengevoegde stemming.)

ART. 101.

Het gedeelte van de IIIe afdeeling der akte die den 2ⁿ Juni van 't jaar 1871 is goedgekeurd en den titel voert « Akte voor de latere verordening der vlekken » waarbij ieder kiezer gemachtigd wordt zijne stemmen voor den stedelijken Raad afzonderlijk op iederen candidaat uit te brengen of ze samen te voegen op een minder getal, wordt bij deze afgeschaft.